

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני נאונני הדורות והחסידות

◆ פקודי ◆

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

טו | מזה סוד מספר
הווים לעמודים
ברזא דאח"ד - מילתא חדת"א

יב | מצוות הצדקה
ניצוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א | עיקר הקדושה
היא למאוס בתאוה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

אוצר פניני החסידות

מאור ושמש | יש ללמוד פרשיות המשכן בכל שנה בתוספת אהבה ויראה ותשובה כדי למצוא הקדשה שהניחו משה רבינו וישראל במלאכת המשכן . **א**

באר מים חיים | פרישות מגשמיות והתקדשות בתורה ומעשים טובים מזכה את האדם להשראת השכינה **א**

שם משמואל | תחלת הגישה לעבודה היא על ידי דמיון והתבוננות במחשבה מתוך רגש והתלהבות **א**

לקוטי שיחות | מדוע נשנה התאור המפרט של כלי המשכן ובגדי כהנה בפרשיות ויקהל ופקודי אחר שכבר נשנו בפרטות יתרה בפרשיות תרומה ותצוה **ב**

קדשת לוי | השם יתברך משפיע תמיד חסד ורחמים, ומה שלפעמים רואים איזה רעה היא רק כדי שתבוא ממנה טובה **ב**

דברי ישראל | פאשר באה דאגה לאדם ימעיט וישפיל אותה מקמות שהיא וישען על הש"י **ג**

שם ושאירית | האדמו"ר מקוצק זיע"א הפליא את דברי המצודות בפסוק הנ"ל **ג**

אמרי חיים | לעבודת ה' נצרך 'ענוה' משלכת עם 'אנה דקדשה' **ג**

לקוטי תורה | 'איתמר' מלשון 'אתמר' | ענין בטול האדם לגבי דבר ה' **ג**

פתוחי חותם | במאה הברכות בכל יום צריך לכוון גם שם הוי"ה **ג**

פתוחי חותם | אותיות התורה כנגד אורות עליונים ורחמים ובהם סודות רבים **ד**

תפארת שלמה | 'שתשרה שכינה במעשי ידיכם' - שתורתכם ותפלתכם תהיה בשמחה וממילא תשרה בהם השכינה **ד**

תורת הרמ"ל | בשפת קדש עוסקים בדברי גשמיות כיון שאז הזמן מקשר להעלותם **ה**

אמרי יהושע | ז' אדר - שבועה ימים קדם הפורים, כעין שבועת ימים קדם הכפורים **ה**

שם משמואל | חדש אדר הוא אור חוזר של ניסן ומתיחס אליו **ה**

בית ישראל | באדר וניסן יש הבטחה משמים לסייע לאדם **ה**

שם משמואל | על ידי מדת האמת נפתח לאדם השער **ה**

מחשבת נחום | פעמים נדמה לאדם שיש לו הסתר אולם באמת אור לו **ה**

תפארת שלמה | הממון נבדל אף ורק כדי לעשות בו רצון השם **ה**

חן אהרן | מי שקדוש ומחמיר בעבודת ה' עליו להחמיר גם בבין אדם לחברו ה **אור הגנוז לצדיקים** | ע"י קדשת האדם נעשה משכן ומרכבה **ה**

אהבת שלום | על האדם להשתוקק להיות בחינת משכן ומרכבה **ה**

דברי חיים | כלי המשכן רמז שיש לקדש האיברים ולהשתמש בהם אף ורק לעבודתו יתברך **ו**

מאור עינים | אי אפשר להיות משכן לשכינה כל עוד היצר הרע מצוי בתוך האדם **ו**

עבדת ישראל | דוקא על ידי ברור התאוות והמדות המגנות זוכים להיות בבחינת משכן **ו**

שפת אמת | החביבות המרבה של ברור מלכותו יתברך בעת הגלות שאין משכן ומקדש **ו**

דברי ישראל | הקדוש ברוך הוא מצפה מהאדם שייעשה רק הראשית וההתחלה **ו**

אגרא דכלה | הבא לטהר מסייעין לו למעלה מדרך הטבע **ו**

אמרי אמת | כל יגיעה בעבודת ה' ורצון טוב נחשב לעבודה אפלו פשאי עולה בידו לקנים **ו**

דברי שלום | בזמננו די בכך שהצדיקים מגנים בעד האדם שלא יפל **ו**

מבשר צדק | פאשר האדם זוכר במעשיו הגשמיים את השם יתברך מעלה הכל לשרש **ו**

אור המאיר | על האדם לראות בכל גשמיות אף ורק את הרוחניות המלבש בו **ו**

שם משמואל | על ידי התעוררות הגונה ביום השבת מחזיקים מעמד לא להפגם מטרידת הפרנסה עם אנשים שאינם מהגנים **ו**

אוצרות גאוני הדורות

לקוטי רצ"א | פרט משה רבנו מעצמו כל ההכנסות וההוצאות של מלאכת המשכן **ז**

גבעת פנקס | סבת הרבו בית המקדש מפני ששמעו ישראל את התורה ממשה רבנו ולא מפי הגבורה **ז**

מגלה צפונות | שרתה רוח הקדש על בצלאל ואהליאב וידעו כל מה שצטווה משה **ז**

בית אהרן | מצות הקמת המשכן הטלה על משה רבנו מפני שלא השתתף במלאכת המשכן **ז**

אבן שלמה | רשם של קדשה מעשית מצוה לשם שמים **ז**

מנחת יהודה | מלאכי השרת גם בנו משכן למעלה **ז**

כתב סופר | בשמונת ימי המלוואים הקים משה את המשכן בטרחה גדולה **בית אשר** | צערו של משה רבנו שלא הקים את המשכן בעצמו **ח**

מאיר לארץ | שמחת חננת המשכן לא הייתה שלמה לפני ה' **ח**

חדושי רבנו יוסף נחמיה | עבודת יראת שמים על האדם להתחזק בעצמו **ערוגת הבישם** | ענוה לשם מצוה הרי היא בכלל גשות הרוח **ט**

יהודה יעלה | הלומד תורה בלילה נמשך עליו חוט של חסד ביום **ט**

מעשי צדיקים **י**

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה **יב**

זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד **יד**

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

עיצוב ועימוד עלונים: שוקי קנר

נושאים בפרשת פקודי

קדשת פרישות המשכן

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א
יש ללמד פרישות המשכן בכל שנה
בתוספת אהבה ויראה ותשובה כדי למצא
הקדשה שהניחו משה רבינו וישראל
במלאכת המשכן

עקר פונת מלאכת המשכן היה כדי
שישרה בארץ להיות מקום להשראת
השכינה, והיה צריך לזה הכנות וקדשות
גדולות, והקדוש ברוך הוא צוה למשה
על מלאכת המשכן שביאו כל ישראל
נדבתם בנדבות לב, כמו שכתוב בפרשה.
והתורה העידה על ישראל גדל נדבת לבם
שהיה בנריות גדול. על כן נוכל
לומר שהיה כל כף נדבת לבם הטהור כל
כף בקדשה גדולה וכונה עצומה, אשר כל
אחד ואחד מישראל היה מיוחד יחודים
גדולים במחשבתם בעת הקצאת הנדבות.
וגם היה להם השתוקקות והתלהבות גדול
באהבה רבה ויראה גדולה בעת הקצאת
נדבתם, אשר על ידי פונתם ואהבתם ויראתם
היה בהם כח להמשיך קדשה גדולה כל
כף על כל דבר ודבר, כדי להמשיך השכינה
למטה על מעשיהם, והיה פונתם להשראת
השכינה על מעשי ידיהם, והותיר עוד
קדשה על ידי מחשבתם להמשיך גם כן
קדשה לדורות הבאים גם כן וכו'.

משה בכותבו התורה הניח קדשה גדולה
וכו' בתורתנו הקדושה, כדי שנוכל
לעורר לבבנו בעת עסקינו בפרשיות אלו
במעשי המשכן למשך עלינו כמעט השראת
השכינה ולעורר היחודים שנעשו מאז וכו'.
לזה צריך אדם התעוררות גדול בכל
שנה ושנה בעת עסקו בפרשיות
אלו, וצריך ללמד בכל שנה ביתר תשובה
ואהבה ויראה משנה שעברה, כי בשנה
שעברה עדין לא מצא הקדשה שהניח
משה רבנו וכל ישראל במלאכת המשכן.
על כן צריך כל אדם לפסל את הלמוד
שלמד אשתקד ולמצא לו איזה חסרון
בלמודו, וללמד עתה ביתר שאת ועז ותשובה
תרה, אולי ימצא הקדשה זו למשך עלינו
קדשת המשכן וכלים לקבל איזה השראת
אלהותו ותברך שמו מזה:

באר מים חיים

רבי חיים מצ'נוביץ זיע"א
פרישות מנשמיות והתקדשות בתורה

ומעשים טובים מזה את האדם להשראת
השכינה

עקר השראת שכינתו יתברך בתוך בני
ישראל הוא על ידי הקדשה שישראל
מקדשין עצמן למטה בקדשתו יתברך, ואז
'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (לעיל כה ח).
כי הלא מיום שברא הקדוש ברוך הוא
את עולמו נתאנה לדור עם בריותיו
בתחתונים כמאמר חז"ל (במד"ר יג ב), ואין
שום מניעה לזה כי אם באשר אם חס
ושלום ישראל אינן מקדשין, ואז כפיכחול
הוא עוצם עיניו מראות וגו' (ישעיה לג טו)
ואינו יכול להשרות שכינתו בתוכם, אבל
אם ישראל מקדשין עצמן, ודאי תכף הוא
יתברך ברחמי מוכן ומזמן להשרות שכינתו
בתוכם.

שתי בחינות בענין הקדשה | א' להתקדש
ולטהר מהרע | ב' להתקדש אף במתו

וענין קדשת ישראל הוא בשתי בחינות.
אחת, להתקדש ולטהר מכל בחינת
הרע שבעולם, ולא מבעיני מנדוד עברה
קלה או חמורה, שזה הוא סילון ממאיר
וקוץ מכאיב להשראת השכינה כפיכחול, כי
אף במתו, לטהר ולקדש גופו לכבש תאותו
מכל וכל, שלא להשביע נפשו בתאות לבו
אף בדברים המותרים, וכמו שאמרו חז"ל
(יבמות כ). קדש עצמך במותר לך, וכבר מנה
הגאון הרשב"ץ זה למצוות עשה דאורייתא
בין רמ"ח מצוות עשה שלא להשביע גופו
בתאות ההתר במאכל או בכיאה וכדומה
(כמובא בחרדים מצוות עשה פ"ו).

עקר הקדשה היא למאס בתאוה

ועקר הקדשה הוא למאס התאוה
בלבבו באמת, שיראה ככל אשר
יוכל להכניע התאוה כל כף עד שיכנע
גופו שלא יתאוה עוד אליהם, לגדל פחיתות
ערפם בעיניו ולבו. כי באמת הלא מעשה
בהמה המה, כמאמר חז"ל (תגינה טו) ששה
דברים באדם שלושה פמלאכי השרת
ושלושה כבהמה, אוכל ושותה פרה ורבה
וכו'.

ובדאי ראוי להיות מותר אדם מן הבהמה
שלא להתאוות לדברים האלה
שנפש בהמה מתאוות ומחמדתן, ובלא זה
כמה מאוסים ומטנפים הדברים האלה אם
יעשם אדם בשביל תאותו, הלא אמרו
חז"ל (שבת קנב) אשה חמת מלא צואה
ופיה מלא דם וכו', ואם אל זה יביט
יתביש מעצמו להתאוות לזה. וכמו כן
באכילה, כשישים על לבו את הנעשה
מאכילתו אחרי אוכלו.

ועל כן כשישים זאת אל לבו ולא יתאנה
להם בשום אופן, ויעשם על צד
ההכרח הגדול, וכמאמר חז"ל (נדרים כ):
ודומה עליו כאלו כפאו שד, ויקצר בהם
כל מה שיוכל, ולא יעשם כי אם לשם
ה' כמה שיש צד עבודה בכל דבר ודבר
על פשוטיהן או בסודי התורה הידוע
ליודעים, כאשר הארכנו בזה במקום אחר,
הרי בזה מתפרש ומטהר עצמו מפל בחינת
הרע והגשמיות שלא יברח אור הקדשה
מעליו מראות ברעתו.

בחינה ב' בקדשה - להמשיך על עצמו
אורות הקדשה על ידי תורה ותפלה

ואחר זו צריך האדם להתקדש שנית
להמשיך על עצמו אורות הקדשה
בתורה ותפלה ומעשים טובים, ולקדש
שמו יתברך ברבים ככל אשר יוכל, ואז
תשרה עליו קדשתו יתברך באופן הנאות
למאד בלי שום מוגע וכו', ובזה 'ועשו
לי מקדש ושכנתי בתוכם', כי בכל מקום
שקדשה וטהרה מצויה הוא מקום לה'
לשכן שם.

הרמו כפסוקי הפרשה

והנה 'משכן' הוא חושבן קדוש במספר
השנה, ולזה אמר כאן אלה פקודי
המשכן משכן וגו', שני פעמים 'משכן',
כלומר שני קדשות צריך להיות קדם
בישראל, ואז נעשה משכן העדות שערות
הוא לישראל שהשכינה שורה בתוכם בתוך
כל אחד ואחד, כי על ידי השני קדשות
מזמינים את עצמם שיהיו ראויין למשכן
ה', ואז ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם
כנאמר.

ולזה אמר בלשון רבים, 'אלה פקודי',
להורות על שתי קדשות הללו
שצריך להיות קדם בישראל ואחר כף עדות
הוא לישראל. וזה, שנתמשכן שני פעמים,
כלומר שנקדש עצמנו בשני קדשות, ובזה
'ושכנתי בתוכם', ככל הנאמר:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

תחלת הנישה לעבודה היא על ידי דמיון
והתבוננות במחשבה מתוך רגש והתלהבות

והנה בגשת האדם לעבודה, אם לא יציר
בנפשו מקדם חובת נפשו אלקים
ואת מי הוא עובד, ותכלית העבודה עולם
הבא ולאשתאבא בגופא דמלכא, ועד שבא
לרגש והתלהבות הנפש, אין שבח בעבודתו,

למרות שהיא גשמי וחסר, ונוסף לך שורר בו חשך כפול ומכפל, הרי עם זאת, ודוקא משום זאת, משגת תכלית הפונה ודוקא בעולם הזה.

מוסר השכל העולה מהנ"ל

המוסר ההשכל כלפינו הוא, שלא לפל ברוח מתוך מחשבה: איך אפשר להגיע לבצוע הרצון העליון ולכונן לפונה העליונה, כשיודעים את המצב בו עומדים, ובקבל הרי נמצאים בחשך הפפול והמכפל של הגלות המרה.

יש להתבונן בכך שלמרות זאת מבטיח הקדוש ברוך הוא, שמי שהוא נדיב לב, כלומר עושה דבר בחמימות ולבכיות יהודית, אזי 'ושכנתי בתוכם', הקדוש ברוך הוא עוזר לו לכוון ולבצע לפונה העליונה (ח"א עמ' 195 ואילך):

אמונה ובטחון

קדשת לוי

רבי לוי יצחק ממברדיטשוב זיע"א

השם יתברך משפיע תמיד חסד ורחמים, ומה שלפעמים רואים איזה רעה היא רק כדי שתבוא ממנה טובה

או יבאר אלה פקודי המשפן כו' עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן. הפלל הוא שהשם יתברך משפיע תמיד על עמו ישראל חסד ורחמים, ומה שלפעמים חס ושלום בא איזה דבר רע על ישראל, הוא רק כדי שפסוף יבוא מזה טובה לישראל, אבל באם חס ושלום לא יבוא מזה הרעה טובה, אז אין השם יתברך שולח רעה על ישראל, כי העקר מה שהשם יתברך שולח רעה לישראל הוא כדי שאחר כך יבוא מזה טובה לישראל.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו הרמז כי לוי מרמז על מדת משפט, וככה רמז על מדת חסד, וזהו הרמז עבודת הלויים הוא מדת משפט, ביד איתמר בן אהרן הכהן הוא מדת חסד, דהיינו שמדת משפט הוא ביד החסד, כשיבוא מזה חסד אז מדת משפט עושה לשעה מדתו, אבל אם לא יהיה מדת חסד אז אין מדת משפט עושה משפטו.

וזהו הרמז אלה פקודי המשפן, כי המשפן רומז על המתקת הדינין, דהיינו המתקת דינין מישראל הוא כמו עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן ודו"ק:

צווי המשפן בפרשיות תרומה ותצוה - הבחינה הגבוהה של המשפן כפי שנאמרה למשה רבנו כפי ערכו

ובפרשיות: כלי המשפן ולבושי הכהנה כפי שנאמרו לראשונה (תרומה-תצוה) הרי הם: א, מפי הקדוש ברוך הוא, ב, אל משה רבנו. המעלה בזה משלשת:

א, שומע ומקבל הדבור, משה, הוא נשמה דאצילות. כלומר, גם בהיותו כאן למטה היה פבעולם האצילות ממש, וכמאמר רז"ל (ראה זוהר ח"ג רלב א) שכנה מדברת מתוך גרונו.

ב, האפן בו קבל את הדבור והנבואה הוא כמו שנאמר 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה' (דברים לד י).

ובזה גופא שני פרטים: א, משה עמד על עמדו בשעת גלוי הנבואה, שלא כנביאים אחרים (רמב"ם יסורי התורה פ"ז ה"ו). ב, נבואת משה היתה בכחית 'זה' ולא בכחית 'כה'. כלומר, בכל הנביאים היה גופם הגשמי מבבלל אף לגלוי של 'כה', ואלו אצל משה רבנו היה גופו כלי אפילו לבחנית 'זה'.

ג, מקום הקבלה היה בהר סיני, שאז עמד משה בדרגה נעלית יותר מבהיותו למטה, והרצה: בהיותו למעלה לחם לא אכל ומים לא שתה, אף על פי שגם לאחר שירד משה מן ההר היו אכילתו ושתייתו שונות משל אנשים אחרים.

מכל זה מובן, שמשפן זה לא נעשה מזזהב וכסף וכו' גשמיים.

תאור המשפן בפרשיות ויקהל פקודי - בחינת המשפן הגשמי לפי ערך נשמות ישראל

אך כלי המקדש ולבושי כהנה כפי שהם מתארים בניקל-פקודי נעשו: א, על ידי בני ישראל, שרב הנשמות הן דבריהם יצירה עשה, ב, למטה בעולם זה, ג, מזזהב וכסף ונחשת וכו' גשמיים.

הרצון האלוקי נשלם דוקא במשפן הגשמי של פרשת ויקהל פקודי

אמנם, למרות החלוק הגדול בין ה'בכח' לבין ה'בפעל', הרי אימתי התקיים תכלית הרצון של הקדוש ברוך הוא ומתי התקיימה ההבטחה 'ושכנתי בתוכם'? - ודוקא במשפן הגשמי של ויקהל פקודי, ולא במשפן הרוחני של 'הראת בהר'.

והיינו משום שנתאנה הקדוש ברוך הוא להיות לו יתברך דירה בתחתונים ודוקא, וכמבאר בתניא (פרק לו) שגה קאי על העולם הזה שאין תחתון למטה ממנו.

אלא צריך להיות תכלית המעשה במחשבה תחלה, ולא במחשבה בלבד אלא ברגש והתלהבות.

ומכל מקום עדין אין זה כלום, ואפילו יתרגש ויתלהב כל היום להניח תפלין ואינו מניח בפעל מאומה, לא ישא בעמלו, אלא על ידי מעשה המצות בפעל הוא מושך על עצמו קדשתו והאור האלקי.

הטעם שצוה ה' לעשות תחלה המשפן ואחר כך הכלים

ולדוגמא זו צוה ה' לעשות המשפן תחלה ואחר כך הכלים, והיינו המקיף קודם לפנימי, כמו מעשה המצות שהעשייה היא מקדמת, ומשה שצוה לעשות הכלים תחלה, כי הוא היה בא לעורר את לב ישראל בנדבתם למלאכת המשפן שתהיה בתכלית האהבה והדבקות רשפיה ורשפי אש.

ובכך הגדנו שגדל התלהבות הנדבה היתה אמצעי שיהיה שורה כבוד ה' על דברים גשמיים, על פן התחיל בדברים הפנימיים ביותר הנושאים את האור האלקי עליהם כדי שיתחזק בהם הציור והרעיון באור האלקי להתלהב לבם ביותר, וכזה נתן גם בן למוד לדורות כי בגשת אל ה' עבודת ה' נחוץ ציור ודמיון התכלית בתחלה כנ"ל (פרשת פקודי ופרה תר"פ):

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

מדוע נשנה התאור המפרט של כלי המשפן ובגדי כהנה בפרשיות ויקהל ופקודי אחר שכבר נשנו בפרשות ותרך בפרשיות תרומה ותצוה

בתורה בכלל, ובתורה שבכתב בפרט, כל מלה וכל אות מדקדקות ומחשבות. הלכות רבות נלמדות ממלים ספורות או אף מאותיות ספורות בתורה.

לפי זה צריך להבין מדוע נשנה בפרשיות ויקהל ופקודי התאור המפרט של כלי המשפן ובגדי כהנה, שכבר תארו בפרטי פרטים בפרשיות תרומה ותצוה?

ענין המשפן כולל 'משפן שלמעלה' ומשפן למטה

ויש לבאר: המשפן שהקדוש ברוך הוא אמר למשה, כפי שמתאר בפרשיות תרומה ותצוה, והמשפן שעשו בני ישראל כפי שמספר בפרשיות ויקהל ופקודי, רומזים לשני משפנות שונים, ובלשון רז"ל (במדבר רבה פ"ב, יב ובכ"מ): משפן למטן משפן למעלן. ולכן נמנים כל הפרטים פעם נוספת.

דברי ישראל

רבי ישראל ממוז'יץ זיע"א

כאשר באה דאגה לאדם ימעיט וישפיל אותה מכמות שהיא וישען על הש"י

וירקעו את פחי הזקב (לט ג). ותרגם אונקלוס 'וירדירו', שעשו אותן דקין.

יש לרמוז 'פחי הזקב' הינו הדאגת מוון שהוא הפח יוקשים של אדם פדוע, והעצה כמו שנאמר 'דאגה בלב איש ישחנה' (משלי יב כה), ופרש המצודות – 'כשבא דאגה בלב איש ימעיט וישפיל אותה מכמות שהיא'.

זהו שנאמר וירקעו את פחי הזקב לעשותן דקין, הינו להמעיט ולהשפיל את הדאגה מכמות שהיא. גם כי אין לנו [להשען] אלא על אבינו שבשמים, זהו שנאמר וירקעו מלשון רקיע השמים, הינו ישען ויבטח על אבינו שבשמים.

שם ושאריה

רבי יצחק מאיר אלטר זיע"א חתן פעל האמרי אמת

האדמו"ר מקוצק זיע"א הפליא את דברי המצודות בפסוק הנ"ל

ידיד נפשי יקירי מורנו אברהם פנחס.

אחר דרישת שלומו הטוב, ממצכי אין חדשות, יש לי צער ויסורין, הגם שגודע לי בברור כי הנני מצערך, אך מקרא מלא נאמר 'דאגה בלב איש ישחנה' לאחרים, ועין במצודות בשם דברים נפלאים, ושמעתי כי הרבי מקאצק הקדוש זצ"ל הפליא זה המצודות. (וזה לשון המצודות: 'דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישחנה', כשבא דאגה בלב איש, ימעיט וישפיל אותה מכמות שהיא, ודבר טוב הוא אם יוכל לעצור פח לשמח עוד את הדאגה, ולחשב כי לטובה בא מה שבא) (אגרות הר"מ אלטר אגרת ג):

פרשת בקודי

הרמז בפסוק

אלה פקודי המשכן משכן העדת ראשי תבות גימטריא 'ענוה', 'משכן' גימטריא 'גאות', שניהם נצרכים לקיום התורה הנקראת 'עדת':

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן (לח כא)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א 'איתמר' מלשון 'אתמר' | ענין בטול האדם לנבי דבר ה'

פרוש איתמר מלשון 'אתמר' הנזכר בגמרא תמיד, דפרושו 'אתמר' שממילא אתמר ונדבר, וכענין 'אז נדברו יראי ה' (מלאכי ג טו), שענינו הוא ענין הדבור אשר הוא בא ממילא ומאליו ששייך לומר 'נדברו' לשון נפעל ממילא, שאם הדבור בא מצד עצמם היה לו לומר מדברים או דוברים, אלא נדברו הינו פאשר נדבר הדבור בהם ממילא.

וכך הענין בפרוש 'אתמר' בלשון תרגום, שנאמר ממילא כו'. והוא בדבר ה' שנאמר ממילא, מפני שהדבור של האדם הוא בתכלית הכטול בעצמותו עד שאין הדבור בא מצד עצמו כלל אלא נדבר בו דבר ה' זו ההלכה ממילא ומאליו, וכענין 'אז נדברו יראי ה' כו'.

וזהו כדוגמת למוד המשניות שלמד הרב בית יוסף, שאמר לו המגיד 'אני המשנה המדברת בפיו כו', וכענין שכניה מדברת מתוך גרונו של משה כו' (ראה זוהר ח"ג רלב א).

אלה פקודי המשכן משכן העדת וגו' (לח כא)

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א לעבודת ה' נצרך 'ענוה' משלכת עם 'אנוה' דקדשה

אלה פקודי המשכן משכן העדת וגו'. לעבודת השם יתברך נדרש מדת ענוה, אבל לפעמים נדרש גם גאונה דקדשה ויגובה לבו בברכי ה' (דה"י ב י ז), כי הרבה פעמים היצר הרע בא אל האדם משפילו ארצה ומביא אותו לידי יאוש שאין עוד תקנה עבורו, אז נדרש גאונה כדאימא בפסוקים הקדושים.

באר נפשי כעפר לכל תהיה'

אנחנו מתפללים נפשי כעפר לכל תהיה' (אלקי נצור), העפר אינו מוציא פרות עד שיבא עליו גשם למעלה, והגשם בא מעננים השואבים מים מן הים מקום הנמוך ביותר ומגביהים למעלה ואחר כך יורדים למטה על העפר ונותנים פרות, השתלבות מעלה ומטה גאונה ושפלות, וזה שצריך לעבודת השם שיעשה פרי לטובה.

הרמז בפסוק 'אנחתו על ארץ יסדה וגו'

וזה הרמז בפסוק (עמוס ט ו) 'ואגדתו על ארץ יסדה הקרא למי הים וישפכם על פני הארץ ה' שמו', 'ואגדתו' גימטריא 'אדם השלם', זה יכול להיות אדם השלם – אם 'על ארץ יסדה', אם יסוד עבודתו היא כדוגמת הארץ הקוראת למי הים שעלו ממלטה למעלה לגבה העננים ואחר כך נשפכים על פני הארץ, צורף גבהות ושפלות, ה' שמו' אז ביכלתו לברך שם ה', האדם למטה מברך שם דה הגבוה מעל גבוהים.

ואתה בתי, שהוא לעשות כלי בכחינת הבטול להיות 'ואשם דברי בפיו כו' (ישעיה נא טז).

נמצא שיש כאן חבור משכן עם משכן העדת להיות 'כעיר שחברה לה' (תהלים קכב ג) מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. הינו על ידי עבודת הלויים זהו ההעלאה מלמטה למעלה על ידי רצוא ושוב, וזהו 'ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים' להעלותו למעלה מעלה.

ואחר כך על ידי עסק התורה ביד איתמר זהו החבור י"ה עם ו"ה מלמעלה למטה כו', וכענין מה שנתבאר בד"ה ראה אנכי בפרוש 'הא שמה רבא, שם י"ה יתגדל ויתרבה וימשך בכחינת ו"ה כו', ולא יהיה פס י"ה, התפסות בכחינת י"ה מבחינת ו"ה. וכל זה פקד על פי משה (ו):

ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת מאת אדנים למאת הככר ככר לארן (לח כז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

כמאה הכרכות בכל יום צריך לכוון גם שם הנו"ה

אפשר לרמוז מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות מג:), דצריך אדם לברך מאה ברכות בכל יום, כמו שנאמר (דברים י יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך', אל תקרי 'מה' אלא 'מאה'.

והנה כל ברכה שאדם מברך אינו מזכיר רק שם אדנות, וצריך לצרף עמו שם הנו"ה, בכל ברכה שהוא מברך צריך

עמודי עולם, דעקר העולמות העליונים על אותיות התורה נתיסדו ונתקיימו.

וצפה ראשיהם, דהינו, אלה האותיות מראשיתם עשה להם המאציל העליון התלבשות כדי שיוכלו העולמות לקבל אורם. ואחר כך שנתנם לנו חזר והלבישם בלבוש גשמי כדי שנוכל גם אנחנו להבין אותם, וזהו שחזר ואמר פעם אחרת וחשק אתם. ולפיכך צריך האדם לזהר בקדושתם אזרה יתרה וקדושה וטהרה כראוי:

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו, ויכרך אתם משה (אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו וגו' רש"י) (ט לט)

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדוקסק זיע"א

'שתשרה שכינה במעשי ידיכם' - שתורתכם ותפלתכם תהיה כשמחה וממילא תשרה בהם השכינה

או יאמר יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם. כי הנה מבאר בזהר הקדוש כי כמה נכמה מקטרגים העומדים לבלבל את האדם, ובשעת העבודה ותורה ומצות מביאים אותו לידי עצבות וקרה שחרה, ומחפים עצמם בכונה לשם שמם לאמר, אמה בן אדם למה תכניס את עצמך לעבודה הקדושה הזאת ואתה מלא עוונות ופושעים, חלילה הירצה ה' מך, וכהנה רבות בהזכירו עוונותיו רק בשעת תורה ותפלה, למען הביאו לעשות המצוה בעצבות בלי שמחה ואז לא פרחית לעילא.

אבל לעמת זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קיח י"ז) 'כל גוים סבבוני' הם הקלפות, 'סבבוני כדבורים' למוץ ולינק מגבול הקדושה ולבלבל אותי, עם כל זה 'בשם ה' כי אמילם' כלומר מתפארים 'בשם ה'' בהזכירו עוונותיו, אבל 'כי אמילם' ולא אתן את נפשי להם. 'דחה דחיתני' לנפל חלילה בידם, 'וה' עזרני'.

לא אמות פי אחיה, פרוש לא אעשה המצות בעצבות בבחינת מיתה, כי אם בחיות ושמחה ויאספר מעשי יי, כי בן הוא עלית המצוה רק בשמחה כמו שנאמר בשלש רגלים (דברים טו טו) 'יראה כל זכורך' הם המצות, 'לפני ה' אז בשמחה יראו ויעלו להיות לפני ה'.

וזה שנאמר (תהלים קיט לא) 'דבקתי בעדותיך ה' אל תבישני, רצה לומר 'דבקתי בעדותיך' הם המצות, בעלותם לפגוד

וזהו מאת אדנים למאת הככר, דהינו מאה אדני" שאתה מברך בכל יום, צריך שתתברנה עם מאת הככר שהוא שם הוי"ה הרמוז בככר. ומה שאמר כבר לאדן הנראה כמיתר, הפונה היא שצריך המברך להקדים בכונתו שם הוי"ה לשם אדני", וזהו כבר שהוא הוי"ה הרמוז בככר, תקדים לאדן שהוא אדני":

ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אתם (לח כח)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחיציא זיע"א

אותיות התורה כנגד אורות עליונים ורוחניים ובהם סודות רבים

אפשר לרמוז, דצריך האדם להתבונן ולידע דאותיות התורה הם קדש קדשים למעלה, וכל אות נאזת נבראו ממנה כמה עולמות, וכמה סודות באותיות התורה אשר אין פת באדם להשיג אחד מאלף מהם, וכמו שכתב בזהר הקדוש (ח"א עג). ודמות האותיות האלה של ספר התורה יש למעלה ברוחניות, וכל הצורפים של אלפי"א ביות"ת וכל החשבונות היוצאים מהם, הכל יש כנגדו ברוחניות למעלה.

והנה האותיות, כשהאצילים המאציל העליון, בתחלה האצילים אור נעלם מאד שאין בו שום השגה, והורידם מדרגה אחר מדרגה והלבישה אחר הלבישה, עד שהתקנים למעלה דמות האותיות, והם אורות ורוחניים.

וכשנתנם לנו חזר והלבישם בלבוש גשמי, דוקא דהנשמה דאין לה קיום בעולם הזה זולתי על ידי לבוש גוף זה שהוא גשמי, כך האותיות. ולכן צריך האדם לזהר מאד בקדושת האותיות בלמוד התורה ובתפלה, שידע שבדבר קדוש הוא עוסק, כדי שישמר משמרת הקדש בטוהרה.

הפסוק רומז לשרשם הרוחני של האותיות

והנה, חשבון כ"ב אותיות התורה, כשתוסיף עליהם מנצפ"ך הפולות, ויהיה הכל כ"ז אותיות, יעלה חשבון הכל אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים בדקדוק, לא פחות ולא יותר.

וזהו פונת הפסוק, ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים, הם כ"ז אותיות התורה שעולה חשבונם כך, עשה המאציל העליון ויום לעמודים, דהינו, הם הנושאים

לצורך בכונתו שם הוי"ה עם שם אדני", בין בכרכות התפלה בין בכרכות הנהנין.

דהלא תראה, עקר הכרכות לא נרשם בהם פי אם שם הוי"ה, ואנו מזכירים ומוציאים בפה שם אדני", ואם [אין] אנו מכוונים ומצרפים שם הוי"ה עם שם אדנות, למה נרשמו הכרכות בשם הוי"ה, אלא ודאי צריך לשתף שם הוי"ה עם שם אדני", ואדרכא, העקר הוא שם הוי"ה, וצריך המברך להקדימו בפונה:

'ככר כסף' רומז לשם הוי"ה

והנה כבר כסף גימטריא ארבע מאות, וידוע מה שכתב רבנו הארי"ו ו"ל (עץ חיים שער יג פ"ג), דארכעה יודין דשם ע"ב כל אחד כלול ממאה, גימטריא ארבע מאות, הרי דככר כסף רומז לשם הוי"ה. ועוד, כשתמלא שם הוי"ה חציו הראשון בשם מ"ה וחציו השני בשם כ"ן, כזה: יו"ד ה"א ו"ו ה"ה, ותפה זה כזה, כזה: יו"ד פעמים ה"א גימטריא מאה ועשרים, ו"ו פעמים ה"ה גימטריא מאה ועשרים, הרי גימטריא כבר.

בין בכרכות שכתפלה ובין בכרכות הנהנין

צריך לכוון גם שם הוי"ה

וזהו פונת הפסוק ויהי מאת ככר הכסף, בא לרמוז על מאה ברכות שמברכים בכל יום ואין אנו מזכירים רק שם אדני", צריך המברך לכוון ולשתף במחשבתו שם הוי"ה עם שם אדני", וזהו מאת ככר הכסף הם מאה הוי"ה.

לצקת את אדני הקדש, דהינו צריך לצרף ולשתף מאה הוי"ה עם מאה אדני" שמברך בכל יום, ואדני הקדש כמשמעו שם אדני", ודהינו, צריך לצקת להתיך ולצרף שם הוי"ה הרמוז בככר עם אדני הקדש שהוא שם אדני".

ומה שאמר ואת אדני הפרכת, לפי שיש שני מיני ברכות, אחד, של תפלות שכלם קדש שאין אנו עושים בהם שום צרף לעצמנו, והשני, ברכות הנהנין לצרף עצמנו, שאנו מברכים על אכילה ושתיה שאנו אוכלים ושותים ועל צרכינו שאנו עושים, ובכלם צריך לשתף שם הוי"ה עם אדני".

והנה אדני הפרכת עם אותיותיהם גימטריא ברפת נהנין. וזהו הפונה את אדני הקדש ואת אדני הפרכת, דהינו בין שם אדני" שמזכירים על הקדש שהוא בתפלה שפלה קדש, ובין אדני" שמזכירים על ברכות הנהנין, בכלם צריך לצרף ולשתף שם הוי"ה עם אדני".

כ' ענן ה' על המִשְׁכָּן [י'וֹמָם], פְּרוֹשׁ כִּי לַפְעָמִים נִדְמָה לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַמְכַנֶּה מִשְׁכּוֹ, וְנִדְמָה לוֹ כִּי 'עֲנַן' שׁוֹרֶה עָלָיו, הֵינּוּ חֲשׂוֹת, וְכִלְשׁוֹן הַכְּתוּב 'חֹשֶׁךְ עֲנַן וְעֶרְפֶּל', אָמַנְם בְּאֵמַת הוּא 'יּוֹמָם', כִּי בְּאֵמַת אוֹר לוֹ אוֹר:

ממון

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

הממון נכרא אך ורק כדי לעשות בו רצון השם

עקר הבריאה של הזקב היה כדי שיעשה המצוות עם המעות, דהיינו צדקה או נדבת בית המקדש, ולא להכניס המעות לצורך עצמו או להניח לכניו, או להתענג את עצמו, אלא שיעשה עם המעות מצוות (ד"ה כל הזחב):

חן אהרן

רבי גדליהו אהרן מליניץ סקאלין וקע זיע"א

מי שקדוש ומחמיר בעבודת ה' עליו להחמיר גם בכין אדם לחברו

כמו שמתנהג האדם במילי דשמיא בעבודת ה' כמו כן צריך גם פן להתנהג במילי דעלמא בדברים שבין איש לרעהו, דאם הוא איש קדוש ומחמיר על עצמו בעניני עבודת ה', צריך גם במילי דעלמא ובין איש לרעהו ללכת לפניו משורת הדין (ד"ה עוד יפורש):

משכן

אור הגנוז לצדיקים

רבי אהרן מאפטא זיע"א

ע"י קדשת האדם נעשה משכן ומרכבה

על ידי שהאדם מקדש מחו ומחשבתו ודבורו, על ידי זה נעשה משכן ומרכבה להש"ת:

אהבת שלום

רבי מנחם מענדל מקוסוב זיע"א

על האדם להשתוקק להיות בחינת משכן ומרכבה

וצריך להיות משתוקק בכלות הנפש וליגע עצמו בכל מיני יגיעת הנפש והזדככות הנפש בכדי לזכות לבחינת משכן ומקדש והיכל ומרכבה להשכינה הקדושה (ד"ה ותכל):

ואם פן גם שבעת ימים קדם הפורים שמתחיל מז' אדר, שפורים גם פן זמן קבלת התורה הקדושה, והתורה מכפרת, וז' אדר היא הלולא דמשה רבנו עליו השלום ומיתת צדיקים מכפרת, והוא היה הצדיק הגדול שלא קם עוד נביא כמשה, ויהי רצון שזנפה לתקון במהרה בימינו אמן:

לשונות של אור

אדר

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

חדש אדר הוא חזון של ניסן ומתיחס אליו

כל חדש אדר וכו' הוא אור חזון מניסן והוא מתיחס אל ניסן כמו עמוד השחר קדם הגיץ החמה (פקודי ושקלים שנת תר"ע):

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

באדר וניסן יש הבטחה משמים לסייע לאדם

אלה פקודי' לשון געגועים וכו', באלו הזמנים אדר ניסן זמן השתוקקות האדם להש"ת, ויש הבטחה שיש סיוע מן השמים לעזר להם ולהראות להם הדרך (תשכ"ב ד"ה אלה):

אמת

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

על ידי מדת האמת נפתח לאדם השער

וזה למוד לכל איש הבא לטהר, ראשית דבר יקח לו מדת האמת לקו, שלא להונות את עצמו ולא את זולתו, וישתדל מאד להרחיק ממנו כל מיני דמיון ושקר והטעאה, ואז ממילא יפתח לו השער שיהי ביכלתו להרחיק ממנו כל חלקי הרע, אכ"ד (פרשת פקודי והחודש תרע"ב):

הסתר

מחשבת נחום

שם רבי יוסף מקוידינוב זיע"א

פעמים נדמה לאדם שיש לו הסתר אולם באמת אור לו

דבקתי את נפשי בס' להעלותם עמהם, אל תבישני ותכניסני עמהם לפניך.

וזה שנאמר גם פן פאן, יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם, אבל בעצבות אין השכינה שורה. וזהו ויהי נעם וכו' ומעשה ידינו כוננה עלינו (תהלים צ יז), פרוש אתה כונן את מעשי ידינו לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה ואל תדאגו, ומעשי ידינו כוננהו' כי השכינה תעשה הכל עבורך לה' ותכוננהו:

ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן (מ לז)

תורת הרמ"ל

רבי משה לייב מפאסוב זיע"א

בשבת קדש עוסקים בדברי גשמיות כיון שאז הזמן מכשר להעלותם

בפסוק ויכס הענן את האהל וכו'. פרוש כי לכאורה אינו מוכן הדבר שאנו עושין בשבת קדש, שאז אנו הכל בעולמות העליונים ממש עולם הנשמות, והיה מהראוי לעסק כל היום רק בזמירות ותשבחות ולא באכילה ושתיה דברים הגשמיים מאד.

אך מחמת שאז עת לעלות דברים הגשמיים להוציא מהם הניצוצות הקדושות ולהעלותם אל שרשם, וזה אי אפשר בשאר ימות החל.

וזה פרש ויכס הענן את האהל, פרש 'הענן' נקראת הקלפות ו'אהל' הוא השראת השכינה, ולמה זאת, כדי להעלות פני"ל, זה פרוש ובהעלות הענן יסעו (פסוק לו), פרש הם מעלים, וירידה זה הוא צרף עליה, והבן:

ז' אדר

אמרי יהושע

רבי יהושע אשור מפאסוב זיע"א

ז' אדר - שבועה ימים קדם הפורים, כעין שבועת ימים קדם הכפורים

איתא בשל"ה הקדוש שיום הכפורים ופורים הם בחינה אחת, רק שיום הכפורים הוא בחינת ויכפרים הוא באכילה, עד פאן. **והנה** כמו שביום הכפורים היו מפרישין הבהן גדול שבועת ימים קדם יום הכפורים, ואם פן אז התחיל הפפירה, וכן עכשו גם פן מתחיל הפפירה שבועת ימים קדם יום הכפורים בזה שנושלמה פרים שפתינו בתורה הקדושה, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (מנחות קי) 'זאת התורה לעלה וגו'' (ויקרא ז לז) כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה וכו'.

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זיע"א

כלי המשפן רמו שיש לקדש האיברים ולהשתמש בהם אך ורק לעבודתו יתברך צריך האדם לקדש כל אבריו לצדקה, שלא יעשה בהם דבר מותרות, כי ישתמש בכל אבריו רק לצדקה התקון הראוי, וע"ז רמו כל המשפן וכליו (ד"ה בפסוק אלה):

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשורנוביל זיע"א

אי אפשר להיות משפן לשכינה כל עוד היצר הרע מצוי בתוך האדם והנה זאת אי אפשר להיות האדם משפן אל השם בעוד היצר הרע בתוך האדם וכו', לכן נאמר 'סוד מרע' – שיבער האדם הרע מקרבו ואז יוכל להיות שהשם ב"ה הנקרא 'טוב ה' לכל' להיות שוכן בתוך האדם (ד"ה אלה):

עבודת ישראל

רבי ישראל מפו"ץ זיע"א

דוקא על ידי ברור התאוות והמדות המגנות זוכים להיות בכחינת משפן 'ה' אמר לשפן בערפלי (מלכים א' ח ב), רומז לעוה"ז המלא מכל מיני חמדות ותאוות מגנות, ובחשכה ממש יתהלכון, ושם מבררים בני ידידיו אהבתו וידידתו ושאר מדות טובות לעבודתו ית', והם משכנו ובית שכינתו ית' וכו', וזה היה התסודות המשפן וכל כליו, כידוע מזוה"ק ומשאר ספרי קבלה (ד"ה הנה כתיב):

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

החביבות המרובה של ברור מלכותו יתברך בעת הגלות שאין משפן ומקדש וי"ל שעתה חשוב יותר לפניו ב"ה מה שבני מעידין בכל יום עליו יתברך, כמו שמצינו שאחר החטא על ידי הברור של המשפן הי' חביב לפניו ית', ומכש"כ עתה שאין לנו לא משפן ולא מקדש, אם נזכה בעו"ה לברר מלכותו ית' בעולם, יהי חביב לפניו ב"ה יותר ויותר (שנת תרמ"א):

עבודת ה'

דברי ישראל

רבי ישראל ממודיץ זיע"א

הקדוש ברוך הוא מצפה מהאדם שייעשה

רק הראשית והתחלה

יצפה ראשיהם – הקב"ה מצפה ומיחל רק הראשית והתחלה מן האדם, ויערכ לו מכאן ואילך בחשק ותשוקה, זהו יחשק אותם:

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

הבא לטהר מסייעין לו למעלה מדרך הטבע

הבא לטהר מסייעין אותו, וכל מה שהתשוקה מתרבה בעשיית המצוה, הש"י למשען לו לגמר המצוה, הגם שהוא כמעט מן הנמנע הש"י עוזר לו (ד"ה ותכל):

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

כל יגיעה בעבודת ה' ורצון טוב נחשב לעבודה אפלו כשאין עולה בידו לקים

איתא שבכל שבעת ימי המלוואים היה משה מעמיד את המשפן ומפרקו וכו', משה רבנו הראה לבני שאפלו שנפלים, הסוף הוא שנשארים לעמד וכו', אפלו כשמתנגעין ואין מגיעין לכלל מעשה – הרי זה הוא עמלה של תורה. אפלו כשמתנגעין ואין מגיעין אל האמת, אין הרצון נאכד (שנת תרצ"א):

צדיק

דברי שלום

רבי שלום מבגדאדין זיע"א

בזמננו די בכך שהצדיקים מגנים בעד האדם שלא יפל

ומכאן תוכחה מגלה לחסידי זמננו שמהרהרין בלבם – מפני מה צדיקים הקדמונים היו מקרבין אנשים תחת כנפי השכינה, וצדיקי זמננו אינם כן. אבל טועים האומרים כן, כי חסידי הראשונים היו מתחלה בחינת משפן, ובאו להצדיק להקימן ולסדרן ולהאירן, וכמו ששמעתי על תלמידי זקני הרה"ק מלעכוויטש שאמרו שקודם שבאו לרפם קימו כל מה שכתוב בספר ראשית חכמה, רק שלא היה בהחירות. אבל בזמננו דים ע"י התקשרות לצדיק מקשרים לאמונת ה', והצדיקים מגנים בעדם שלא יאחזו בחבל וברשת רשעים רח"ל (ד"ה וביאו):

קדשה

מבשר צדק

רבי ישכר דב מז'וטשוב זיע"א

כאשר האדם זוכר כמעטיו הנשמיים את השם יתברך מעלה הכל לשרש

ותכל' – הינו התכלית, 'כל עבודת' – הינו מכל העבודות. 'משפן אהל מועד' – הינו שיזכר בכל עשיותיו, אף בגשמיות, שהש"ת שוכן אף בזה העולם, והינו שכל דבר ודבר יש לו שרש למעלה בהקדשה, ואז הוא מעלה כל דבר גשמי לה' לברו:

אור המאיר

רבי יצב וואלף מז'וטמיר זיע"א

על האדם לראות בכל גשמיות אך ורק את הרוחניות המלבש בו

החכם אשר עיניו בראשו, ומגביר את עין שכלו לפשט את עצמו מגשמיות תענוגי עולם הזה מכל וכל, עד שקונה בקרבו בהירות וזכות הראות, בכל מקום שרואה ושומע, רואה משם רק רוחניות המלבש בגשמיות בכדי להחיותו (ד"ה אלה):

שבת

שם משואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

על ידי התעוררות הגונה ביום השבת מחזיקים מעמד לא להפגם מטרדת הפרנסה עם אנשים שאינם מהגנים

בנדאי להחזיק מעמד שלא יתגשם בששת ימי המעשה בטרדת הפרנסה והמלאכות והתעורבות עם אנשים בלתי מהגנים ומשא ומתן בשוק וכל אור העולם מלא רוחות רעות ומחשבות רשעים המקלקלות את האויר, הוא כמעט בלתי טבעי וכו', אך כח השבת שלפניהם הוא המשפיע ונותן עז ותעצומות וחיים מתקנים לכל ששת ימי המעשה, כי מיני' שיתא יומין מתברכין, ובנדאי כ"ש שמתברכין מיני' ברוחניות וכו', אך זה הוא באם הוא בשבת ברנש והנבחה הנפש והענין הרוחני מכשכש כמעט שוב יכול להשפיע מעין זה על ששת ימי המעשה, אבל אם גם ביום השבת אינו מתעורר היטב איך יקבלו עוד ממנו ששת ימי המעשה (פרשת שנת תרע"ג):

אוצרות גאוני הדורות

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה (לח כא)

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה (לח כב)

לקוטי רצב"א

רבי צבי הירש כהנא זצ"ל

פרט משה רבנו מעצמו כל ההכנסות וההוצאות של מלאכת המשכן

וַצִּירֶיךָ להביין דהנה ליה למימר 'אשר פקד משה', מהו לשון 'פקד', משמע מעצמו. והענין פי מצינו במקלים (ב' יב טו) 'אף לא יחשבו עם האנשים העושים מלאכת הקדש כי באמנה הם עשים', ואם לשארי גבאים לא הכריחום שיטנו חשבון, ואם בן כל שכן שלא הכריחו ישראל את משה רבנו ע"ה שיתן חשבון מכל מלאכת המשכן, שנאמר בו (במדבר יב ז) 'בכל ביתי נאמן הוא', אכן משה בעצמו הכריחם שיקחו מאתו חשבון צדק, פדי ויהייתם נקים מה' ומישראל.

וְזוּה שאמר אלה פקודי המשכן, פרוש החשבון מכל מלאכת המשכן, אכן לא חס ושלום שישאל הכריחו את משה שיתן חשבון, רק אשר פקד על פי משה מעצמו, הוא מעצמו נתן חשבון צדק מכל הכנסות והוצאות של מלאכת המשכן.

גבעת פנחס

רבי פינחס ביליץ זצ"ל

סבת חרבן בית המקדש מפני ששמעו ישראל את התורה משה רבנו ולא מפי הגבורה

וַנְרָאָה לפרש דהנה חז"ל אמרו (שהש"ר פ"א ס"ד) בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע נעקר היצר הרע מלבם, וכשחזרו ואמרו 'דבר אתה עמנו ונשמעה' חזר היצר הרע למקומו.

ומעתה זה שאמר גם בן ברמיזא אלה פקודי המשכן משכן העדת, ואיתא במדרש אל תקרי משכן אלא משכון שנותמשכן בעד עונותיהם של ישראל, וכל זה למה היה, על זה אמר משום שאשר פקד משה התורה לישראל ולא שמעו התורה מפי הגבורה, על ידי זה ממילא גבר בהם היצר הרע וגרם שיתמשכן בעד עונותיהם של ישראל.

מגלה צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

שרתה רוח הקדש על בצלאל ואהליאב וירעו כל מה שנצטוו משה

ובענין פשט הפסוק נראה לפרש, דקאמר 'ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה, ולא קאמר 'את אשר צוה משה'. לרמז, שפשהיה משה בחר לפני הקדוש ברוך הוא והיה מצוה לו על המשכן וכליו, מיד שרתה רוח הקדש על בצלאל ואתו אהליאב, וצירוי המשכן וכליו על הנגר בריו, וכשפא משה בצווי הראו לו ציור כל הכלים.

וְזוּהוּ הרמז כאן ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה, דהנה ליה לומר עשה 'את כל אשר צוה ה'', מאי 'את משה', מי לא ידע דכל הצוויים היו למשה, אלא לומר שבעוד שהיה הצווי למשה בחר, כבר בצלאל ברוח קדשו ציר הכל, במדבר.

ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו (לט לב)

בית אהרן

רבי אהרן רייזמאן זצ"ל

מצות הקמת המשכן הטלה על משה רבנו מפני שלא השתתף במלאכת המשכן

והקשה השפתי חכמים מאי אתא לאשמעינן ויעשו בני ישראל, הא פתיב 'ותכל כל עבדת משכן' אם בן בודאי כבר עשו. ונראה לעניות דעתי על פי שכתב רש"י 'וביאו את המשכן אל משה' שלא היה יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה שום אדם יכול להקימו.

לפי זה כף הפרוש ותכל כל עבדת משכן ויעשו בני ישראל, שפלה כל עבודת משכן ולא עשה משה שום מלאכה, רק בני ישראל לבדם עשו הכל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו לבדם ולא משה, על בן וביאו את המשכן אל משה להקימו.

אבן שלמה

רבי שלמה זלמן ארנרייך זצ"ל

רשם של קדשה מעשית מצוה לרשם שמים

אמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) מצוה גוררת מצוה, ומבאר בספרים הקדושים דמצוה שעושה האדם עושה בו רשם שממנה נשאר עליו כח קדשה אשר מסיע לו שכל יחטא אחר כך, ואם בן אם אדם עושה מצוה וכשהולך מן המצוה עושה עברה, מזה ראיה שגם המצוה שעשה לא הייתה זכה ונקיה לרשם ה' רק עבור איזה כבוד וכדומה.

וזה שאמר ותכל אחר שנגמר כל העבודה, ויעשו בני ישראל עשו וקימו ועבדו את ה', פרוש שכל כך ננדפכו ונטהרו על ידי עבודת המשכן שמעושה עשו כל אשר צוה ה', מזה ראיה שכן עשו, שהיה עבודת המשכן לשמו יתברך, ולשון 'בן' הוא מלשון (במדבר כו ז) 'בן בנות צלפחד דברת'.

מנתת יהודה

רבי יהודה אבן זנאן זצ"ל

מלאכי השרת גם בנו משכן למעלה

ויש לזקוק, מאחר שכתוב 'ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה'', מדוע חזר ואמר 'בן עשו'. ויובן, בהקדים את דברי המדרש (במד"ר יב, יב) עה"פ "להקים את המשכן" (במדבר ז, א), 'אמר רבי סימון, בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן, רמז למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן, ובצעת שהוקם למטה, הוקם למעלה. והוא משכן הנער ששמו 'מטטרון' שבו מקריב נפשותיהם של צדיקים, לכפר על ישראל בימי גלותם, ולכך פתוב "את המשכן" שמשכן אחר הוקם עמו. נמצא, שבשעה שבנו ישראל את המשכן בארץ, אף המלאכים בנו את המשכן למעלה בשמים.

ובזה יובן, כפל הלשון 'ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה'' את כל עבודת המשכן, 'בן עשו' גם מלאכי השרת משכן למעלה. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן ויקם משה את המשכן

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל

בשמונת ימי המלואים הקים משה את המשכן בטרחה גדולה

צריך באור תרתי למה לי, 'הוקם' ו'יגם'. ורש"י כתב לעיל (לט ג) 'הוקם' מעצמו, וצריך להבין איך אמר אחר כך 'יגם'.

ונראה לי דלאחר שמונה ימי מלואים שנתקדש כבר, וביום השמיני שרתה השכינה הוקם מעצמו, כמו ארון נושא נושאיו (סוטה לה), וחי נושא את עצמו (שבת צד), ולא היה בו טרח כלל, אכל כל שמונה ימים שהיה משה מקימו ומפרקו עד שלא נתקדש כל כך היה בו טרח להקימו. והינו בחדש הראשון בראש חודש הוקם בעצמו, ויגם משה קדם ראש חודש משה הקימו.

בית אשר

רבי אשר זעליג גרינצוויג זצ"ל

צרו של משה רבנו שלא הקים את המשכן בעצמו

קאמר ויהי לשון צער במקום שמחה גדולה של הקמת המשכן, ואפשר לומר בס"ד על פי דאיתא במסכת ספ"ה (נב) לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו כו', צדיקים בוכים שנדמה להם כהר בארמם איך יכלנו לכבש הר גדול כזה. וכתב הרי"ף דבכיתתם היא, שיאמרו בלבם פיון שהוא הר גדול כל כך אי אפשר לכבשו בכח אדם, ואם כן רק הקב"ה כתיכול בעצמו כבשו ונתנו בידם, ולולי ה' עזרו לא היה יכול לו, ואם כן צדיק מה פעל והם לא עשו כלום על זה יכפו.

כמו כן אפשר לפרש כאן, דאיתא במדרש תנחומא שמשה רבנו ע"ה אמר לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו בידי אדם, אמר לו עסק אתה בידך, נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזה שנאמר 'הוקם המשכן' הוקם מאליו, ע"כ. ואפשר שעל זה נצטער גם כן משה רבנו ע"ה פיון שכל המשכן הוקם רק ביד ה' אם כן הוא לא עשה כלום, וזה שאמר ויהי לשון צער, ומה הוא הצער, הוקם המשכן על שהוקם מאליו ביד השי"ת והוא לא עשה כלום.

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויכרך אתם משה

(לט ג)

מאיר לארץ

רבי מאיר ביקיאים זצ"ל

שמחת חנכת המשכן לא היתה שלמה לפני ה'

מוכא ב'ספרא' על הפסוק 'ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן וילבניו וילקניו ישראל' (ויקרא ט, א), מה תלמוד לומר 'ויהי'? מלמד שהיתה שמחה לפניו בפרום, כיום שנבראו בו שמים וארץ. במעשה בראשית הוא אמר 'ויהי ערב ויהי בקר' (בראשית א, ה), וכאן הוא אמר 'ויהי'. וכיון שכלו ישראל את מלאכת המשכן בא משה וברכס, שנאמר 'וירא משה את כל המלאכה וגו' ויברך אתם משה". מה ברכה ברכס, אמר להם, 'תשרה השכינה במעשה ידיכם'. רבי מאיר אמר, כך ברכס, 'ה' אלהי אבותכם יסוף עליכם ככס אלה פעמים' (דברים א, יא), והם אמרו לו 'ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו' (תהלים צ, י).

ויש להבין, מדוע הצרך הפתוח ללמד שהיתה שמחה לפני ה' ביום חנכת המשכן, האין זה פשוט וברור שתהיה שמחה לפני ה' על שנעשה רצונו, שאמר 'ועשו לי מקדש' (שמות כה, ח). עוד יש לדקדק, מהו שכל המדרש דבריו ואמר 'שהיתה שמחה לפניו בפרום', הלא 'לפניו' זהו 'בפרום'.

ונראה לבאר בהקדים את המדרש (במ"ד יג, ה), כל מקום שנאמר 'ויהי', הוא לשון צרה, וכל מקום שנאמר 'והיה', הוא לשון שמחה. ומקשה המדרש ממה שנאמר 'ויהי ערב ויהי בקר', ותרץ, שלא היתה שם שמחה, כי כל מה שנברא ביום הראשון עתיד להתבלות, כמו שנאמר 'כי שמים כעשן נמלחו והארץ כפגד תבלה' (ישעיה נא, ו). עוד הקשה המדרש, ממה שנאמר 'ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן' (במדבר ז, א), ותרץ, שאף שם לא היתה שמחה פיון שעתידי המשכן להגנו.

ולפי זה יש לבאר את פנות ה'ספרא'. שהיה מקום לומר שבחנכת המשכן היתה שמחה שלמה לפני ה', פיון שנעשתה מצותו 'ועשו לי מקדש', ועל כן הצרך הפתוח לומר 'ויהי', ללמדך, ששמחה זו היתה ב'יום שנבראו בו שמים וארץ'. כשם שבבריאת שמים וארץ לא היתה השמחה שלמה, פיון שהכל עתיד להתבלות, כך גם בכנית המשכן לא היתה השמחה שלמה, פיון שעתידי הוא להגנו.

ומעתה יובן מה שדקדק לומר 'שהיתה שמחה לפניו בפרום', כי אותה

שמחה שאינה שלמה, לא היתה אלא דוקא 'לפניו בפרום', פיון שרק לה' היה גלוי וידוע שעתידי המשכן להגנו, אף לעם ישראל שהם למטה בארץ, היתה שמחה שלמה, שהרי השרה ה' את שכינתו במשכן ונמחל להם עון העגל, ולא ידעו שבעתיד המשכן יגנו. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסד שער החצר ויכל משה את המלאכה

(ג' א)

חדושי רבנו יוסף נחמיה

רבי יוסף נחמיה סורניצר זצ"ל

עבודת יראת שמים על האדם להתחזק בעצמו

בכל הפרשה בלה כשמונה והולך סדר הקמת המשכן וכליו מסיים בכל פרט ופרט בפאשר צוה ה' את משה, כמו שאמר ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וכו' בפאשר צוה ה' את משה, וכן בכל פרט ופרט דוק ותשפח, ומאי שנא הכא בחצר דלא סיס פן אלא ויכל משה את המלאכה.

ואפשר לומר על פי דברי רש"י ז"ל והוא ממדרש תנחומא לעיל בפסוק (לט ג) ויביאו את המשכן אל משה, אמר לו משה להקב"ה איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר ליה עסק אתה בידך, נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזו שנאמר 'הוקם המשכן' הוקם מאליו. והענין בזה נראה, כי ידוע ממדרש וספרים שהמשכן וכליו כלם רמזים נפלאים להאדם הישראלי לדעת על פיהם איך ישלים את נפשו לה', וכל עניני הבית המה מורים להעם האייך נהגו על פי התורה וחקותיה [וכו'].

ובלפי מה שאמרו חז"ל הבא לטהר מסעיני לו (שבת קד), ולאוקמי גירסא סיעתא מן שמאי בעי (מגילה ט), ועוד אמרו (קדושין פב): תפלה למי שהתקמה שלו, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט ג) 'הורני ה' דרך חקיד', ואמרו עוד (שם ל) 'אלמלא הקב"ה עזרו אינו יכול לו, ואי אפשר בשום אופן שיזכה האדם לשלמות האמתי בלי עזר מפרום'.

על כן נרמז פזאת בהקמת המשכן, שאמר לו הקדוש ברוך הוא עסק אתה בידך, נראה כמקימו והוא נזקף מאליו. כי כן הוא באמת גם כבנין המקדש הפנימי אשר כל אדם מחיב לבנות בלב פנימה, לא יבקש מהאדם רק ההתחלה והחפץ לעשות,

והקב"ה יגמר בעדו שיקם המשפן מאליו, ואף על פי כן מעלה עליו הכתוב כאלו האדם גמר המלאכה.

אמנם כל זה בנוגע למדרגה הרמה בלמוד התורה ועבודה והשגת המשפלות, אולם בנוגע לראשית החכמה, דהיינו יראת ה' הפשוטה שהיא ראשית דעת, כזו צריך האדם להתחזק מאליו, כמאמר חז"ל (ברכות ג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ואם המשפן בכללו רומז לכלל השלמות המעלה, הנה החצר ומסוף שער החצר ירמזו ליראה, כמאמר חז"ל בשבת (לא.) כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזר שנסמרו לו מפתחות הפנימיות והחיצוניות לא נמסרו לו, הרי שמשלו את היראה לשער החיצון המוביל לחדרי המלך יתברך שמו.

ועל כן בכל סדר הקמת המשפן וכליו הרומזים לשלמות האדם כנ"ל שלא יזכה האדם בכחו לבדו, אמר בכלם שהקיים 'פאשר צנה ה' את משה', כלומר על דרך שהקב"ה אמר לו עסק אתה בדרך והוא נזקף מאליו, ועל דרך הפא לטהר מסייעין לו. אף בחצר ושער שלו הרומז ליראה שזה נמסר להאדם בעצמו, ומי לנו גדול בזה ממשו רבנו ע"ה דכתיב גביה (דברים י:י) 'מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה', ואמרו חז"ל (ברכות סו) לגבי משה יראה מילתא זוטרתא, כי בדבר הזה השלים עצמו באפן היותר נעלה, על כן בזה לא כתיב 'פאשר צנה ה' את משה' אלא ויכל משה את המלאכה, כי בנוגע ליראה לא היה רק מתחיל ונראה במקומו, אלא התחיל וגם גמר ויכל בעצמו את המלאכה.

ערוגת הנשים

רבי משה גרינוולד זצ"ל

עונה לשם מצוה הרי היא בכלל גסות הרוח

כבר כתבתי כמה פעמים דכל מעשי המשפן וכל כליו, כל אחד ואחד היה מיוחד ומכוון כנגד עבודה אחת של עבודת השי"ת, והנה חצר המשפן ומסוף שער החצר יש לומר שזהו רמז על מאמר הפתוח (תהילים קי ח"ט-כ) 'פתחו לי שערי צדק אבא כם אוֹדָה יְהוָה, זֶה הַשֹּׁעַר לַה' צדיקים יבאו בו, ומבאר בספר הקדוש 'נעם אלימלך' דבכל עת ועונה צריך שיראה אדם עצמו כאלו הוא עדין מבחוץ, וצריך לבקש רחמים שיפתחו לו שערי צדק שלא ישאר ח"ו חוץ לגדר הקדושה, וקמפרש הפתוח דזהו בעצמו הוא השער לה' אשר צדיקים יבאו בו, דהיינו הא גופא שמבקש ומתחנן תמיד 'פתחו לי שערי צדק', הא גופא הוא 'השער לה', דמי שמדמה בנפשו שפבר נכנס לפני ולפנים הוא באמת עדין מבחוץ.

ויש לומר דכל זה נרמז בחצר המשפן, דלאחר שפבר פלו כל העבודות הנצרכות, והשלם בכל מיני שלמות הרמוזים בכלי המשפן, אז צריך שיבוא לידי הכרה שעדין הוא מבחוץ ולא התחיל עוד לכנס לפניו ולעבד בכחינת פנימיות, ומשום הכי נשאר חצר המשפן לאחרונה, וזהו נמי 'מסוף שער החצר' על דרך 'פתחו לי שערי צדק וגו' זה השער לה'.

ובזה אתי שפיר שלא נאמר כאן 'פאשר צנה ה' את משה', דבכל שאר פלים ועבודות ענין מה שנוצר בכל אחד ואחד 'פאשר צנה ה' את משה' הינו שנתפון לעשות הכל על פי פונתו של

נותן התורה יתברך שמו, וכל זה בשאר מצות ועבודות, מה שאין כן בשער החצר הרמזו להנ"ל לא שיה' לכוון בזה שמהאי טעמא הוא חושב עצמו לשפל רוח משום שמצוה להיות ענו, דאין לה גדלות יותר מזה, ואם כן אי אפשר לקיים מצות עונה לשם מצוה, דמי שמכוון לשם מצוה מכלל דהוא גם רוח, על כן לא כתיב בזה 'פאשר צנה ה' את משה'.

כי ענו ה' על המשפן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם

(מ לח)

יהודה יעלה

רבי יהודה חיים הכהן זצ"ל

הלומר תורה כלילה נמשך עליו חוט של חסד ביום

אפשר לרמז על פי מה שאמרו בש"ס כל הלומד בתורה בלילה חוט של חסד משוף עליו ביום, שנאמר 'יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי, מאי טעמא יומם יצוה ה' חסדו, משום ובלילה שירה עמי, ע"כ. עוד נקדים את הידוע דהתורה נקראת 'אש', שנאמר (דברים לג ב) 'מימינו אש דת למו', עוד נקדים שגוף האדם נקרא 'משפן' לנשמה.

וזה אמרו כי ענו ה' שהוא הוי"ה, עצם הרחמים, על המשפן דהיינו האדם, יומם רצה לומר ביום. וזהו מסבת ואש תהיה לילה בו דהיינו למוד התורה הנקראת אש, שלומד תורה בלילה, ולכך 'ענו ה' עליו' דהיינו חוט של חסד ורחמים לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם בזה העולם הנקרא מסע.

מעשי צדיקים

אלה פסודי המשפן משפן העדת (לח כא)

ברש"י, נאמר כאן 'המשפן משפן' שתי פעמים, רמז למקדש שנתמשפן בשני חרבניו על עוונותיהן של ישראל. **דרש המגיד מדובנא** זצ"ל, בעיר אחת התגורר עשיר גדול בעל נכסים רבים ולו בת יחידה, חפש העשיר חתן לבתו ומצא בחור מפלג בתורה וביראת שמים, אלא שהיה החור עני בו עניים. **הביט** העשיר על מעלותיו של החור ונוכח כי אין כמותו בכל העיר, החליט כי אותו יקח לחתן, וכעבר ימים אחדים נערכו התנאים ברב פאר והדר.

בעצומה של השמחה, פנה אבי החתן אל אבי הכלה ושאל, "מקבל בעת כתיבת התנאים להתחייב על סכום כסף כבטחון לקיום התנאים, האם גם אתה מוכן להתחייב", "בדאי, אני מתחייב לתת סך של עשרים זהובים, כערבון לקיום התנאים", השיב העשיר.

"מדוע אין העשיר מבקש גם הוא דמי בטחון, ממחתגו העני", שאל אחד הקרובים את רעהו, "שוטה שכמותך", השיב האיש, "האם העני יצא מדעתו עד כדי שיבטל שדוך עם עשיר כזה, הכי צריך ערבון לכך", לימים בטל העני את השדוך.

כן הוא גם הנמשל, המשפן הוא ערבון שנתן הקדוש ברוך הוא לבני ישראל על קיום הבטחתו, לבנות להם את בית המקדש השלישי לעתיד לבוא, אבל מאת בני ישראל לא בקש מאומה כערבון, שהרי לא יעלה על הדעת שהם אלה שיפרו התקשרות כזו עם מלכו של עולם.

אך למרבה הבושה, דוקא בני ישראל הם אלה שהפרו את הקשר כפאשר חטאו כלפי הבורא יתברך, זה מה שכתוב בנחמיה (א ז), 'חבל חבלנו לה', בני ישראל לקחו משכון מאת הקדוש ברוך הוא, אך נתהפך הדבר, ולא שמרנו את המצות

ואת החקים ואת המשפטים אשר צוית את משה עבדך'. (אהל יעקב)

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה (לח כא)

דרש רבי אלכסנדר זושא אלישיב זצ"ל, ברש"י, נאמר כאן, 'המשכן משכן שתי פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חרבניו על עוונותיהן של ישראל.

הדבר תמוה, מדוע להזכיר את החרבנות הצפויים בעתיד בשעה שחונכים את המשכן, הכי יעלה על דעת הרב העומד מתחת לחפה ומביט בפתחה, לפנות לחתן ולומר בהתפעלות, "כמה נאה כתב ידו של הסופר שכתב כתבה זו, אם תצטרף פעם כתבה נוספת, אל תזמין אלא סופר מצלח זה".

כך גם בענייננו, הכי לא מצא הכתוב מקום מתאים ומצלח יותר להזכיר את שני החרבנות אלא בשעה זו, ביום חתנתו וביום שמחת לבו, ביום חנכת המשכן השראת השכינה ויום שעליו אמרו חז"ל (שבת פז:): שנטל עשר עטרות.

משל לאדם שהיה צריך לנסע לאפריקה, בישת מסקנת שבה הוא עלול לפגש באחד משבטי הפראים שרבים כמותם שוכנים באפריקה, טרם יצא למסעו, צוה על בני ביתו להקפיד היטב שלא ימצאו במזוודותיו דברים יקרי ערך או תכשיטי זהב ויהלומים.

אך הוא הקפיד מאד להסיר מעל ידו את שעון הזהב שלו, ואת כיסיו בדק היטב כדי לודא שאין בהם דבר בעל ערך, מלבד סכום הכסף הנחוץ להוצאות הנסיעה, וכך יצא לדרך, מקוה ומתפלל לשוב בשלום ממסעו המסכן.

גדולה היתה אכזבתו, כאשר בתחנה הראשונה שבה השתכן בפנדק דרכים מצא כי באחד מתיקו נותרה טבעת זהב, שבה היה משבץ יהלום ענק ומרהיב, הוא כעס מאד על בני ביתו, אך לא היתה לו כל בררה, לשוב על עקבותיו לא היה באפשרותו.

בלית ברירה נאלץ להשלים עם העבדה שיהיה עליו לנהל את מסעו בזהירות, להשתדל שלא תאבד הטבעת היקרה, ולהתפלל שלא יפגש בחבורת פראים שישדודו ממנו.

מספר ימים לאחר בואו לאפריקה, נדבק באחת המחלות השכיחות בבישת ונפל למשכב כשהוא חולה מסכן, למזלו הטוב יכול היה למשכן את הטבעת,

ובכסף הרב שקבל תמורתה לשכר רופא מקומי ממחה שטפל בו בנאמנות.

תוך מספר שבועות החלים והתאושש, כאשר קם ממטת חליו הרויח את הסכום הדרוש, סלק את החוב, וקבל לידו שוב את הטבעת, רק אז הבין כי ארע עמו נס משמים, והטבעת שנשכחה הצילה את חייו.

כך גם בענין החרבנות. ידועה דרשת חז"ל על הפסוק (תהילים עט א) 'מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך', קינה לאסף מיבעי ליה, אלא אסף אמר שירה על שכלה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים ומתוך כך הותר פליטה בישראל, שאלמלא כך, לא נשתיר משונאי ישראל שריד.

מזמורו של אסף דומה לשמחת אותו נוסע לאפריקה, ששמח על הטבעת שהצילתו מרדת שחת, כמו המקדש שעליו שפך הקב"ה חמתו והציל את ישראל. זה הבטח לנו בפסוק זה, שאף שעתיד המשכן להתמשכן בעוונותיהן של ישראל, מבטח לנו שבאחרית הימים נזכה לפדותו וישוב לנו בית מקדשנו ותפארתנו. (אלף המגן)

ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו ואדניו (לט ג)

תעלומה רבה אופפת סביב מקום המצאם של כלי המקדש, גדולי ישראל במשך הדורות התבטאו, "כשיגיע הזמן הם יתגלו", ישנם ספורים על כאלו שראו פלים מקלי המקדש, אחד מהם ספר על ידי בני משפחתו של **רבי יצחק חי בוכבזא** זצ"ל, רבה של טריפולי שבלוב בסוף שנות התר"פ, וכן על ידי יהודים נוספים מטריפולי שעלו לארץ הקודש.

בחודש איר שנת תרפ"ט, ערך מלך איטליה ויטוריו אמנואלה השלישי ששלט על האימפריה האיטלקית שבאותם השנים כללה תחתיה מספר מדינות, בקור במדינות שתחת חסותו, ביניהם מדינת לוב והעיר טריפולי.

יהודי העיר הרבים בראשות רבם רבי יצחק חי בוכבזא, שהיה גאון בתורת הנסתר וחבר ספרים רבים בתורה ובהלכה בש"ס ובקבלה, ערכו קבלת פנים מפארת, בשיאו של הבקור הגיעה הפמליה המלכותית לבית הכנסת המפארת של הקהלה, מתוך שלושים ושלושה בתי כנסיות שפעלו בעיר.

הרב הישיש שכבר התקרב לגבורות, יצא לקבל את פני המלך עם כל מנהיגי הקהלה ויהודי העיר, המחזה של הרב

לבוש בגלימה לבנה כשעל כתפו עטויה טליתו ומצנפת שחורה לראשו, פניו מאירות והוא מקף בבני קהלתו, עשה רשם כביר על המלך שמיד החל לחבבו.

הפמליה נכנסה לבית הכנסת, המלך עלה לבימה שליד ארון הקודש, ההיכל נפתח וספרי התורה שבתוכו הבהיקו בכל הודם והדרם, המלך היה מקסם מהמראה. הרב בוכבזא פתח בסלטול ובנגון ברפת הנותן תשועה למלכים, כאשר מתרגמן מתרגם למלך את דבריו ואת תכו הברכה, הקהל הרב ענה 'אמן' בהתרגשות מהברכה הנדירה ומהמעמד המיוחד.

המלך נראה מרצה ביותר מהכבוד הרב שקבל מהקהלה היהודית, במיוחד הקסם מרב הקהלה, לחץ את ידו והודה על הברכה שיצאה מעמקי לבו, וכאות הוקרה העניק לו עטור כבוד ממשלת איטליה.

כשינפדר, בקש להזמין את הרב לרומא לבקור גומלין לחתנת בנו יחידו יורש העצר, הרב ענה שזה קשה עבורו ויש בכך בטול תורה, אך המלך שחפץ מאד בבקור השיב שהוא ישלח לכבודו את האגנייה המלכותית שלו, והרב יבוא עם כמה תלמידי חכמים ולא יצטרף לבטל מתלמודו, והרב נענה לבקשה.

בהגיע המועד עגנה ספינת הוד מלכותו בחופי טריפולי, והרב ותלמידיו הפליגו עליה לאיטליה, בבואו, התקבל הרב בכבוד גדול כאחד משרי המלוכה, הוא נלקח לארמון המלך ברומא, שם עמדה להערו החתנה המפארת.

כעבר יום החתנה נקרא הרב לראיון אצל המלך, ושוב התקבל בכבוד מלכים, מתרגמן מחד תרגם את דבריו, וכל בקשותיו לטובת קהל בני עדתו התמלאו, לבסוף שאל המלך האם אין לו בקשה אישית.

פתחה סרב הרב ואמר שאינו מעניין במאומה, אך לאחר הפצרות רבות מהמלך אמר שיש לו בקשה אחת, לבקר בותיקו כדי לראות את כלי המקדש, אך המלך התקשה למלאות את הבקשה, ואמר שהמקום אינו תחת שפוטו ואינו רשאי להתערב בנעשה שם.

משראה המלך שהרב אינו מעניין בדבר אחר מלבד זה, דבר על כך עם האפיפיור ולחץ עליו, עד שהוא נתן את אשרו לרב בוכבזא להכנס למקום ביחידות, למחרת היום.

במשך הלילה טהר עצמו הרב בסלודיו, וישב ועסק בתורה בנגלה ובנסתר,

האם אפשר לתאר האיר שרנו את המעוז צור, כיצד זעקנו 'חשף זרוע קדשך', קוינו לך בכל רגע 'כי ארכה לנו השעה', מי ימלל את ההרגשה וההתעלות של אותם רגעים ומצבים.

בצהרי היום באמצע עבודתו, קפצו למחנה בנותיו של החסיד הנודע ר' **פתריאל שלום וייס** הי"ד ובדן מטמון היקר כל כך לאביהו, שמו להדלקת נרות חנכה שהובא תוך סכנת נפשות ממפעל הנשק בו עבדו ביצור קני יריה.

כאשר חזרו הבנות למפעל כעבר זמן קצר, היה המקום מפצץ כלו אחרי התקפה אוירית של מטוסי בנות הבגרות, בה נקברו גם הגרמנים שהיו מומנים על עובדי הכפייה היהודים, אחרי אותו נס מפלא, מי ישכיל לתאר את הרגשת ההתעלות של אביהו החסיד, באלו דמעות שמחה ורטט הדליק את נרות החנכה. (נלי גולה)

ויעל הנרת לפני ה' כאשר צוה ה' את משה (מ נה) **בעל קצות החשן, רבי אריה לייב הפהן הלר** זצ"ל, היה גאון עצום ומקתן בכל מדה טובה, לעמתו היה נשיא הקהלה בעירו עם הארץ גדול ועשיר מפלג, לכל מצוה שהיה עושה, היה דואג לעשות לה פרסומי נסא.

בכל תרומה קטנה חשוב היה לו שיועד הדבר בצבור, אם קצב כסף לתקון נצרך לבית המדרש, דרש שיתלה לכבודו שלט במקום בולט ומקבד, המכריז על נדיבות לבו.

אמר לו הקצות החשן, "עדיף לך שלא לפרסם כל כך את המצות שאתה עושה פכתוב (משלי יא ב) 'את צנועים חכמה', מוטב שתעשה בסתר לפחות חלק מהמצות".

התחכם העשיר ואמר, "לא כן, נאמר לנו במשלי (יג) על המצוה, 'כי נר מצוה ותורה אור', מאחר שהמצוה דומה לגר, מאי נפקא מינה איר מדליקין אותה, בגפרור או בלפיד, הרב מדליק את הנר שלו בגפרור, ואלו אני נושא לפיד גדול, שיראו כלם.

אמר לו הרב, "הכתוב אומר, 'ויעל הנרת לפני ה', וכי המזבח הארון והכרובים לא היו לפני ה', מדוע מדגיש הכתוב לפני ה' דוקא על הנרות, אלא כדבריו שהנר רומז למצוה, שנאמר 'נר מצוה ותורה אור', ובא הכתוב לומר שאות המצות תעשה רק 'לפני ה'', ולא לפני אחרים. (דורש ציון)

כתב הרה"ק **רבי משה נתן נטע למבורגר ממאקווא** זיע"א, על קורותיו בשלהי ימי מלחמת העולם השנייה, בהיותו במחנות העבודה ההונגרים, תחת שלטון הנאצים ועזריהם ימ"ש.

"בהתקרב ימי החנכה, הטלה עלינו עבודת סבלות והובלה, אותה תקופה פוצצו בתי מגורים רבים בעיר וינה, ולבעליהן הקצה מטעם מושל המחוז בתים חלופיים באזורים אחרים של העיר, היה עלינו להעביר את כל הרהיטים מקצה אחד של העיר לקצה השני.

מבין הריסות הבתים המפצצים היינו מוציאים מה שנותר שלם, אמבטיות וארונות גדולים, תנורים כבדים וגדולים, הורדו על ידינו מגבה של כמה קומות אל הרקב, וכשהגיעו לייעדם היה עלינו להעלותם אל הדירות שנתנו להם.

עבודה זו הייתה קשה ומפרכת לאין שעור, בפרט שכבר נחלשנו מעבודה קשה ותזונה מועטת, עם שנה מועטת של שעות ספורות בחדרים ללא חלונות. כמה פעמים בהורידנו משאות כבדות תלויים בצוארנו, חשבנו שעד שנגיע למטה כבר לא נהיה בין החיים חלילה.

בערב חנכה הודמנו לבגן בגבה חמש קומות שגגו הגבוה שהשקיף על כל הסביבה, ספק השראה מיוחדת ושמש כסטודיו גדול לצירים, עלינו היה להוריד בזהירות מרבה את כל התמונות הבדים והצבעים.

יותר מארבעים פעם עלינו וירדנו באותו יום קומות אלו, רגלינו התנפחו עד שכל צעד נוסף היה כדקירות אלפי מחטים, אך מה גדלה השמחה וכל הפאב נשכח, כשולפתע גלינו בין הריסות פך שמון כמו בגס חנכה.

בזהירות הטמונה תחת בית השחי כי היה צפוי ענש מות במקום למי ששלח ידו ולקח מהחפצים הללו, אבל באותם מצבים וזמנים הייתה דחופה פנימית לקיים מצות, בלי לחוש ולדון האם ההלכה מחייבת להסתכן וללא שום שקול, פלפלנו בדיו 'מציל מזוטו של ים' שהפקר מאליו ולא זכה בו שוב הבעלים, ואין בו משום מצוה הבאה בעבירה.

אם כי אמרתי כי די להלכה נר איש וביתו, או כלנו נשתתף יחד ולא להדליק מוסיף והולך, איש לא הקשיב לזה והרי נס בכל יום איתא, ואצלנו בכל רגע היה חיינו בגסי נסים, כך הדלקנו נרות בשיר והלל.

בהגיע השעה היעודה שם פעמיו לעבר המקום שנקבע, ונכנס בגפו כשתלמידיו ממתינים מחוץ לשער בכליו עינים, רק משרת מאנשי הותיקן מלוהו.

כשהגיע למרתף הותיקן שבו נמצאים הכלים, הסיט המשרת את היילון שמאחוריו היו מנחים כלי המקדש והרב הביט לרגע בכלי המקדש, כשרצה הנציג להזיז וילון נוסף, ענה הרב שהוא מסתפק במה שראו עיניו ואינו מסגל לראות מעבר לך, ובקש רק לצאת מהמקום כי הוא מסתפק במה שראה.

בספרו שו"ת **בית הלחמי** כתב הרב בופבזא לאחר מכן, "ראיתי די", התלמידים שהמתינו לו בחוץ תארו שיצא עם פנים מאירות ביותר, אך לא דבר מאומה.

מיד לאחר מכן חזר באניה לטריפולי שבבוב, שם עלה לביתו כשהוא שומר על תענית דבור כארבעים יום ולא פוסק מלעסק בתורה, אחר ארבעים יום השיב נשמתו לבוראה כשהוא בן שבועים ושבע שנים, ואת הסוד מה ראה לקח עמו. (ננוי ברכה)

ויערף עלי ערך להם לפני ה' כאשר צוה ה' את משה (מ נב)

בנות שנפגש פעם הרה"ק **האמרי אמת** זיע"א עם אחד הרבנים, הקשה הרבי מנין היה לכני ישראל במדבר קמח לצרף אפית לחם הפנים, והלה השיב כי נראה לו כיון שאיתא במשנה במנחות (מה) לגבי שתי הלחם, 'שכן מצינו שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר קרבו כבשים בלא לחם', יתכן שגם לחם הפנים לא היה במדבר.

חורו פניו של האמרי אמת, והוא יצא את החדר ללא מלה נוספת. בחוץ שאלו חתנו **רבי יצחק מאיר אלתר** זצ"ל הי"ד, "אם שוכחים משנה, מה הרעש", הוא הבין שהרבי חרד מקך ששכח את המשנה ההיא, ענה הרבי, "לא אני שכחתי משנה, הלה שכח פסוק מפרש."

נאמר בכתוב מפרש בפרשת פקודי, 'ויתן את השלחן באהל מועד על ירך המשכן צפנה מחוץ לפרכת' ויערף עליו ערף לחם לפני ה', על כן מהרתי לצאת, קדם שיזכר הרב החשוב בטעותו ויבא לידי בזיון". (יגדיל תורה)

ויעל הנרת לפני ה' כאשר צוה ה' את משה (מ נה)

פרשת פקודי

מצות הצדקה

את הסיפור הבא כתב הגאון רבי יעקב חיים סופר זצ"ל, בעל 'כף החיים', בספרו 'שמח ישראל':

לא כדרך העשירים הקמצנים ולא כמנהגיהם הקלוקלים היו דרכיו ומנהגיו של העשיר הנודע רבי שלמה. בעוד העשירים הקמצנים לא פתחו ידם לצדקה לפזר ולתת מרכושם הרב לאביונים, רבי שלמה היה לבו פתוח כפתחו של אולם לחלק צדקה ולעשות חסד בנדיבות הלב ובסבר פנים יפות. לא היה רבי שלמה צריך להמתין עד אשר עסקני העיר וגבאי הצדקה יעלו לביתו וירבו עמו בדברים למען יואיל לתת צדקה, כי אם מעצמו היה רץ לדבר מצוה, יושב ומחשב כיצד יש בידו לסייע לאחרים ועושה ככל יכולתו להנות לאחרים מרכושו הרב אשר חנן אותו אלוקים.

מנהג מיוחד עשה לו רבי שלמה העשיר מדי שנה בשנה עם הגיע יום ראש חודש חשוון. בעירו מתגורר היה איש צדיק וחסיד, תלמיד חכם וירא שמים, רבי שמעיה שמו, והוא יושב על התורה ועל העבודה במשך כל שעות היום. משפחה ברוכת ילדים הייתה לרבי שמעיה, ובקושי רב הצליח לכלכלם ולפרנסם. אשתו הצדקנית היה עוסקת בתיקוני בגדים והטלאתם ומרוויחה מכך סכומים פעוטים וזו הייתה פרנסתם. הייתה משפחה זו מסתפקת במועט ושמחה בחלקה.

אמנם, אם במשך חדשי הקיץ הייתה משפחתו של רבי שמעיה שורדת, הרי שתיכף לאחר חודש החגים, עם בואם של חדשי החורף היו בני המשפחה כאובים ועצבים. ביתם הרעוע היה בנוי מקירות דקים שלא חסמו את הקור העז מלחדור לבית. תנור הסקה אמנם היה בביתם, אלא שהתנור דורש היה עצים כדי להפיץ את חומו בבית, ואלו לא היו בנמצא. הבגדים הדקים שלבשו בקיץ לא הגנו עליהם מפני הגשמים והרוחות, וגם עבודות התפירה שקיבלה אם המשפחה פחתו. החורף היה מבשר למשפחתו של רבי שמעיה את הקור ואת המחסור.

כאשר נודע מצבו של רבי שמעיה לרבי שלמה העשיר הוא החליט לקחת משפחה זו תחת חסותו למשך כל ימי החורף. היה רבי שלמה מיצר וכואב על מצבו הכלכלי

הקשה של רבי שמעיה ובני משפחתו הגדולה והוא נמנה לעזור ולסייע בידם. אמר רבי שלמה ועשה: הוא ביקש ממשרתיו להעמיס על העגלה שלל מצרכים חיוניים לימות החורף: קמח חיטים, אורז משובח, שעועית ומיני קטניות, שמן לבישול ונרות למאור. כל אלו שארוזים היו בשקים המכילים כמות גדולה שיש בה די לימים רבים, היו המשרתים מביאים אל ביתו של רבי שמעיה, כדי שיהיה לו לאכול ולהאכיל את ילדיו בחדשי החורף.

כססיימו המשרתים לפרוק מהעגלה את מטענה הגדול והכבד בחצר ביתו של רבי שמעיה, שמצידו שש ומיהר להכניס הכל אל תוך המחסן הקטן שהיה צמוד לביתו, חזר רבי שלמה וציווה להעמיס על העגלה גם מטען גדול של עצי הסקה טובים, כדי שיוכלו בני המשפחה לחמם עמם את ביתם הרעוע.

ועדיין לא נחה דעתו של רבי שמעיה עד שמשרתיו הנאמנים עושי רצונו הביאו לו את מידותיהם של כל בני הבית והוא רכש עבורם בגדי צמר עבים ומחממים ומעילי פרווה להתכסות בהם. שילוב המאכלים הטובים, עצי הסקה והבגדים החמים, שעלותם הגיעה לסכומי כסף נכבדים, הייתה העזרה הקבועה שרבי שלמה היה שולח באופן קבוע לביתו של רבי שמעיה ביום זה של ראש חודש חשוון, והיה רבי שמעיה מודה להקב"ה על רוב חסדו ועל שליחו הטוב שבעין יפה הוא נותן לו.

בשנה הראשונה סבור היה רבי שמעיה כי זו היא מתנה חד פעמית אשר נדבה לבו של רבי שלמה העשיר לתת לו באותה שנה, אלא שבשנה לאחר מכן, בו ביום, ראש חודש חשוון, הופתע רבי שמעיה לראות את העגלות מביתו של רבי שלמה חוזרות ובאות כשהמטען החשוב והיקר נפרק אצלו בחצר. כך הפך מנהגו של רבי שלמה העשיר למסורת קבועה. תפילת ההלל של רבי שלמה הייתה גם תפילת שבח והודיה לקב"ה על השפע הרב שהגיע אליו ביד שליחו הנאמן.

באחת השנים היה רבי שלמה טרוד מאוד לאחר חודש תשרי וכל עניינו של רבי שמעיה פרח מראשו. הזדמנו ובאו לו עסקאות גדולות, עד שאת צרכי עצמו שכח, וכך גם את צרכי אחרים.

בימים כתיקונם היה רבי שלמה העשיר מנהל את סדר יומו בחכמה ובתבונה. רגיל היה להקפיד על פת שחרית בבוקרו של יום, על ארוחת צהרים מבושלת בצהרי היום ועל ארוחה קלה בשעת ערב. בשעות המוקדמות של אחר הצהריים אף היה חוטף תנומה קלה ומרעננת שנתנה לו את הכוחות להמשיך ולעבוד הלאה.

ומשראו בני ביתו של רבי שלמה כי אביהם טרוד מאוד ואינו מגיע לביתו לסעוד את ליבו, החליטו לשלוח את המאכלים אל בית מסחרו, אולם גם שם לא היה רבי שלמה פונה תמיד להשביע את נפשו לרוב עיסוקיו ולגודל טרדותיו, פעמים שלא אכל ופעמים שאכל רק מעט. לא היה לו פנאי לדאוג לעצמו, וכך לא היה לו פנאי לדאוג לכל ההתחייבויות האחרות, וכך קרה שמנהגו הקבוע לשלוח את המשלוח הקבוע בראש חודש חשוון לרבי שמעיה פרח מזכרונו כלא היה.

עדין נפש היה רבי שמעיה ולא עלתה על דעתו לפנות לרבי שלמה להזכיר לו את העניין. אילו היה עושה כך, בוודאי שרבי שלמה היה מצווה על משרתיו לעשות כמנהגו הקבוע, אלא שרבי שמעיה לא חשב כי רבי שלמה חייב לו ולפי תומו סבר כי רבי שלמה החליט להפסיק את תמיכתו מסיבות שאינם ידועות לו.

קור החורף הלך והתגבר ועדיין רבי שלמה העשיר לא שלח כלום לרבי שמעיה, ותעל שוועת אנשי ביתו אל האלוקים. העוללים הרכים וכל בני המשפחה סבלו מקור האמים. עצים לא היו להם להסקה, ובגדים חמים לא נמצאו ברשותם. ככל שניסו להתחמם לא עלתה בידם, והקור העז הכה בהם נוראות.

היה זה כבר יום ראש חודש טבת, כשהקור החורפי הגיע בו לשיאים לא מוכרים. דרכו של הקור שהוא מתגבר בהדרגה ונעשה קר משעה לשעה ומיום ליום, אך באותו יום חורפי ירדו מעלות הקור אל מתחת לאפס בבת אחת. רוב ככל אנשי העיר נותרו בבתיהם, ואילו רבי שלמה לא יכול היה להרשות לעצמו זאת. עסקים חובקי עולם נדרשו להכרעתו המיידית וגם באותו היום יצא אל בית מסחרו.

ענה לו החכם: מפני שכל בני אדם שבעולם צריכים לה. התפלא העשיר ושאל: הרי רק עניים צריכים צדקה. ענה לו החכם: כוונתי לומר כי הכל צריכין לקבל צדקה וחסד מהשי"ת, ואפילו עשיר גדול צריך לקבל מהשי"ת שפע של חיים ורפואה והצלחה... ואם האדם יעלים עיניו מצדקה וגמילות חסדים לעניים אז יהיה פתחון פה למקטרגים לקטרג לפני הקב"ה ולומר למה תשפיע להם מיני שפע רפואה וחיים ועוד בתורת צדקה מאחר שהם אינם עושים צדקה עם העניים ולמה תקבל תפלתם ותעשה בקשתם. נמצא שהכל צריכין למצות הצדקה, כדי שבעבורה יהיו ניצולין מהמקטרגים."

ועוד היו השניים משיחין יחד בארוכה עד שהחכם סיפר לעשיר סיפור זה, ואמר לו כי מהסיפור הזה יש ללמוד על החובה לתת לעניים כל צרכם, וידרוש זאת מקל וחומר מצרכי עצמו. וזו גם הסיבה שעונש האדם המעלים עיניו מן הצדקה הוא חמור מאד: "ראית היאך היה מעשה, ואם לא היה מקדים אותו עשיר לשלוח דבר הנהוג לאותו חסיד, אפשר שהיה מסתכן אם נשאר בלא מזון ובלא כסות, מפני שהוא מתבייש לשאול מאחרים. ועל כן חמור עונש האדם המעלים עיניו מצדקה, וכן הוא בהיפך: הנותן עיניו להתמיד לעשות צדקה שכרו כפול שנאמר אוהב צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד."

את הפסוק (שמות לח כא): 'אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיִתָמָר בִּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן, הַסֹּבֵר הַגָּאוֹן בַּעַל כַּף הַחַיִּים' בספרו 'שמח ישראל' עם מה שמפורש בשולחן ערוך (יו"ד ס"ו רמז) שיש בכוח מצות הצדקה לדחות את הגזירות הקשות ויכולה להציל ממוות.

וזהו שאמר הכתוב 'אלה פקודי המשכן', 'משכן' היינו ממון, לפי שהממון הוא זה המשכן את האדם בעולם, כי אילולי הממון הרי האדם נהפך לעני החשוב כמת; 'פקודי' הוא לשון חסרון, והפסוק מכוון על חסרון הממון לצרכי צדקה, עליו ממשיך הכתוב ואומר 'משכן' - אדם זה שנתן צדקה יזכה לשכון בעולם, שהוא ינצל מגזירת המיתה ויוסיפו לו אורך ימים ושנות חיים. ועוד מודיענו הכתוב 'העדות' - שיכול האדם לנסות את הקב"ה ולעשות עדות בדבר הזה, שהרי בכל דבר אסור לנסות את השם, מלבד מצות הצדקה עליה נאמר 'ובחבונני נא בזאת'.

על המשלוח רחב הלב של רבי שלמה, שאמנם הגיע באיחור רב, אך ברגע שהוא נזכר מכך הוא מיהר לעשותו.

היה רבי שמעיה מהרהר בליבו: מה הזכירו לרבי שלמה העשיר מדחקי ומדלותי בשעות הקטנות של הלילה עד שנחלץ חושים לשלוח לי את מנחתו. ידע רבי שמעיה על התמוטטותו של רבי שלמה, ואז הוא הבין: בוודאי מהשמים ראו בצערי ושלחו את בעל החלום להגיד לו כי ימהר לעשות ולקיים את מנהגו. זו היא הסיבה שהוא לא המתין עד הבוקר.

ככל שהפך רבי שמעיה בדעתו כך התחזקה אצלו סברא זו שחלום הוא זה שחלם רבי שלמה עליו. אמנם רבי שמעיה עצמו הבין כי אין הוא יכול לבוא חזרה אל רבי שלמה בשעות הקטנות של הלילה, אולם תיכף לאחר תפילת שחרית מיהר רבי שמעיה לקיים מצות ביקור חולים אצל מיטיבו הגדול, והוא אמר לו ברגש רב: "מה החרדה הזאת ששלחת את הנהוג בחצי הלילה, שמא מן השמים עוררו אותך בחלום הלילה לשלוח הנהוג בכל שנה, עבור ששכחת בשנה הזאת ולכך מהרת לשלוח תכף בחצי הלילה."

חיך רבי שלמה בטוב לב ואמר: בוודאי מהשמים עוררו והזכירו לי, אלא שלא בחלום היה הדבר אלא בהקיץ ממש! כך וכך היה לי מעשה, וכשנזכרתי ממך דרשתי קל וחומר מעצמי ואמרתי: "אני שלא אכלתי יום אחד, כל כך הגיע לי חלישות מן רעבון, אתה שאין בביתך חטים ואורז ושמן, ואפשר שעל ידי כן שלא יזדמן לכם אכילה לילה ויום, עד היכן מגיע צערך וחלישותך! ואם אני שיש לי עלי בגדים של צמר שלש וארבע זה תחת זה, כך הגיע לי קרירות, אתה שאין לך בגדים של חורף כלל, על אחת כמה וכמה. ולכן הקדמתי לשלוח לך הנהוג באמצע הלילה ולא המתנתי עד הבוקר."

את הסיפור הזה סיפר אחד מחכמי ישראל במהלך שיחתו עם אדם עשיר ששאלו כמה וכמה שאלות בענייני צדקה וגמילות חסדים. תחילה שאל אותו: "למה מצות גמילות חסדים יש עליה כמה אזהרות, בתורה ובנביאים ובכתובים, ובתלמוד בבלי ובירושלמי ובמדרשים בכמה מקומות, מה שאין כן בשאר מצוות שלא נמצא עליהם אזהרות כל כך?"

למרות שבני ביתו ציידו אותו בצידינית עם תבשיל חם למען יהיה בידו להשיב את נפשו, שכח רבי שלמה לאכול, עד שהקור בשילוב הרעב הכריעו אותו: רבי שלמה הרגיש שכל פנימיות גופו קופאת ממש, והוא התמוטט על רצפת בית המסחר. המשרתים הנאמנים שהיו יחד עימו וראו כי אדונם נופל ומתמוטט, הרימו אותו בזהירות והתחילו לטפל בו.

הם הסיקו את התנור בעוצמה רבה, השכיבו את אדונם במיטה והניחו מעליו בגדי צמר מחממים. אלא שרבי שלמה לא הצליח להגיב כלום. הוא לא היה מסוגל לנוע ממקומו ואף לא לפצות פה ולדבר. הקור והרעב הצליחו להשבית את מערכות גופו ודומה היה עליו כי נטרפה שעתו.

היה זה כחצות הלילה, לאחר שעות רבות בהם עמלו הרופאים להחיות את רבי שלמה, הוא הראה סימני חיות והתאוששות. הוא התיישב על המיטה והצליח לגמוע צלוחית של מרק חם שהגישו לו. כשסיים את אכילתו, נזעק רבי שלמה לפתע וקרא בקול: אללי לי כי שכחתי לשלוח לרבי שמעיה כמנהגי מדי שנה בשנה את צרכי החורף, והנה כבר כמה חדשים חלפו ועדיין לא קיימתי את שהורגלתי בו זה רבות בשנים.

למרות הקושי הרב הזעיק רבי שלמה את משרתיו והורה להם להתארגן עכשיו ומיד לארגון המשלוח הקבוע אל ביתו של רבי שמעיה. תחילה ניסו המשרתים לטעון כי עליהם לחכות לאור היום, לשעה בה יפתחו החנויות, כדי לרכוש את שלל המצרכים. אולם רבי שלמה לא הסכים לשמוע זאת: קחו את שקי המצרכים מתוך המחסן של ביתנו, שהרי גם אנחנו נערכנו לחורף, ותשלחו זאת עכשיו לרבי שלמה.

המשרתים המשיכו בנסיונות ההתחמקות וטענו כי רבי שמעיה ומשפחתו ישנים עתה שנת ישרים ואין מהראוי להפריע להם. אלא שדווקא דברים אלו עוררו את רבי שלמה להתעקש על המשלוח דווקא עכשיו: וכי מסוגלים הם לישן כהוגן, תהה, כשהקור האיום והנורא חותך בגופם ואוכל לא בא לפיהם. אל תמתינו רגע, סיכם רבי שלמה, וצאו עכשיו אל ביתו של רבי שמעיה כדי להאיר את ביתו במשלוח מיוחד זה.

התחזית של רבי שלמה התבררה כנכונה ומדויקת. המשרתים שהתקרבו לבית שמעו את בני הבית נאנחים מהקור ומהרעב, הם דפקו על דלת הבית ושמחו לבשר להם

מִלִּין יְקִירִין וְהַדּוֹשִׁים נִפְלְאִים מְלֻקֵּט
מִדְּבָרֹת קִדְשׁוֹ וְתוֹרָתוֹ שֶׁל
רַבֵּי הוּד הִי אֲבִיחֶזְרֵא שְׁלִיט"א

מִי־הֵתָא חֲזֵה־תָא

חֲזֵה־תָא דְאֲוִרֵי־תָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע

שיהיה קודם בבחינת 'סור מרע', אזי יבלה ימי ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה 'עשה טוב' קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחינת 'סור מרע' גם כן.

העסק בתורה מטהר נפשו לעסוק עוד בתורה באופן הראוי

בביאור הדבר יש להביא דברי הרה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא ע"ה שהקשה, לפנינו נמצאים מאמרים חלוקים, מצד אחד אמרו שהאדם אשר איננו מטוהר ושב מעוונותיו, לא יעסוק בתורה, כפי שנזכר במאמרינו לעיל, וכדכתיב 'ולרשע אמר מה לך לספר חוקי'. ומצד שני איתא במדרש (איכ"ר פתיחות ב) ובענין זה בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז) על הפסוק (ירמיה טז יא) 'ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. נמצא שיש לו לאדם לעסוק בתורה אף קודם שטיהר לבו משמץ לכלוך העוונות. וכיצד יתקיימו שני מקראות הללו. ותירץ בשם צדיקים, שבאמת התורה שלומד בעודו רשע ח"ו אינה עולה לרצון לפניו יתברך שמו, מכל מקום עביד ומהני שיבוא על ידה לידי תשובה וזיכוך, ויוכל ללמוד אחר כך לשמה באופן שיעלה לרצון.

משל למה הדבר דומה, לאדם שבידו כוס מלוכלכת ואין לו מים להדיחו אך רוצה הוא להנות משתיית היין, עצתו היא שיקח מעט יין להדיח את הכוס ולאחר מכן יוכל להנות מיין משובח בכוס נקיה, נמצא שאף שאינו משתמש ביין הראשון שמזג מלבו מלבו מועיל לו מעט היין שהכוס ראויה לשתייה על ידו, ויכול למזוג יין חדש לתוכו. כן הדבר בענייננו, מעט התורה שלומד בעודו מסואב ומלוכלך, אמנם אינו עולה לרצון וכמי שנשפך דמי, אך מועיל לנקות ולעורר את האדם לתשובה ע"י המאור שבתורה.

'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים', ופירשו ז"ל דהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'עשה טוב', כי אם אינו בבחינת 'סור מרע' יש חס ושלום יניקה להחיצונים מהמצות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטוהרה.

אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא להיות 'עשה טוב' עד

אם כי תורתנו אמת ולעולם מצאנו עצה טובה כי סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע, ואף שבתהלים נאמר (לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', אם כן יבוא האדם ויאמר, צודקים טענות היצר, הרי עדיין לא סרתי מרע וכיצד אוכל לעשות טוב. על כך דרש הרה"ק בעל הצמח צדיק מויזניץ ע"ה (ויחי ד"ה וירא), דהנה כתיב

מִי־הֵתָא דְפִלְיָאָה

עולם ומלואו נבראו לדברי קדושה ומהמותר נשאר לשימוש האדם

כָּל הַזֶּהָב הָעֵשׂוּי לְמִלְאכָה בְּכָל מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ (לח, כד).

באיכה (ד א) נאמר 'איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב שתשפכנה אבני קודש בראש כל חוצות', וביאר רבי שמואל די אוזידא ע"ה בפירושו לחם דמעה על מגילת איכה, על פי מה שמע ממחר"י די קוראל זלה"ה על הפסוק בפרשת פקודי (להלן לח כד) 'כל הזהב העשוי למלאכת הקודש', שלפי ששמים וארץ וכל אשר בס נבראו למען עבודתו של מקום שנעשית במין זה, וכיון שנברא מין זה לכלי המקדש שוב ניתן להשתמש בו לכל העולם. וזה הנרמז בפסוק 'כל הזהב' שבעולם נברא כי הוא 'העשוי למלאכת הקודש', וכיון שנברא הזהב למלאכת הקודש נותר ממנו להנות בהם בני אדם.

על פי זה מבאר בלחם דמעה הנאמר בפסוק 'איכה יועם זהב' - הכיצד ירד הזהב ממעלתו, 'ישנא כתם הטוב' - ישתנו ממראיתם כלי הזהב העשויים לנוי, אין זאת כי אם מחמת ש'תשפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' שנהרס ונחרב בית המקדש ושוב אין צורך בזהב למלאכת הקודש, ולכן הוכחה הזהב שבכל העולם ממראיתו והפסיד מעלתו.

תחש שש בגווניו שנותרו בקדושתם

והנה על עורות התחשים שהיו במשכן תירגם אונקלוס 'ססגונא' וביארו בגמרא (שבת כח.) 'שש בגוונין הרבה', וכן הביא רש"י כאן: 'תחשים' מין חיה, ולא הייתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה, לכך מתרגם 'ססגונא', שש ומתפאר בגוונין שלו. וקשה להבין משמעות ההתפארות בגווניו שלו. אלא מאחר וכל הנברא למלאכת המשכן נותר אחר כך לשימוש העולם, נמצא שירדו מגוון הטהור שלהם, אך בתחש אמרו חז"ל שהייתה בריאתה רק לפי שעה, שלאחר שהשתמשו בו לצורך עבודת המשכן נגנז, לא הוכחה מגווניו הטהורים שכן השתמשו בו רק למלאכת הקודש.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

מה סוד מספר הַוּיִם לעמודים

וטהרה הרי שמחזיר אותיות אלו ללבושם הרוחני שבהם תלויים עולם ומלואו. ועל זה רמז הכתוב ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים, שאותיות אלו הם הוויים שתלויים עליהם עמודי העולם. ועוד הוסיף וציפה ראשיהם דהיינו אלה האותיות מראשיתם עשה להם המאציל העליון התלבשות כדי שיוכלו העולמות לקבל אורם, ואחר כך שנתנם לנו, חזר והלבישם בלבוש גשמי כדי שנוכל גם אנחנו להבין אותם, וזהו שחזר ואמר פעם אחרת וחי שק אותם. ולפיכך צריך האדם לזוהר בקדושתם אזהרה יתרה וקדושה וטהרה כראוי.

צדיק יסוד עולם - נאצל מעולמות קדושה שאין בהם שום השגה

כך גם כשמדברים על צדיקים יסודי העולם יש לנו לדעת כי גובה מעל גבוה שומר, ומכאן נלמד כמה קדושה יש בצדיקים אלו שעליהם נאמר (משלי י כה) 'צדיק יסוד עולם', ומקור נשמתם בהארות עליונים אך צימצם הקב"ה אורם שיוכלו להיות להם אחיזה בעולם הזה הגשמי, אך בעצם קדושת נשמתם למעלה למעלה מהשגתנו, וברגשי קדושה אלו ניתן לגשת לספר או לדבר מקדושתם, והזוכה להתקרב לצדיקים הנמצאים בכל דור ודור שבלעדיהם העולם אינו יכול להתקיים שכן 'צדיק יסוד עולם', בוודאי ובוודאי שיש לו להעלות במחשבתו שאין לנו כלל השגה בקדושתם ושגבה בינתנו מלהבין מעשיהם והליכותם אשר נאצלו מעולמות העליונים שאין לבר אנוש שום השגה בהם, וכך יוכל לגשת אל הקודש ולקבל מהם קדושה ברכה וישועה.

מספר הווי"ם כמספר אותיות התורה והם מעמידי העולם

מבאר זקני הקדוש אביר יעקב ע"ה (פתוחי חותם ד"ה ואת האלף) שאם תחשב את כל עשרים ושתיים אותיות מא' ועד ת' וכן האותיות הכפולות מנצפ"ך, יעלה לך הכל בחשבון אלף שבע מאות ושבעים וחמש, ואותם עשה הקב"ה 'וויים לעמודים', כלומר, כמו ווי תליה שמחזיקים את מה שתולים עליהם כך אותיות התורה הם המחזיקים עולם ומלואו שהם הגימטריא של עשרים ושתיים האותיות כולל האותיות הכפולות.

בידיעה קדושת האותיות יש לגשת ללימוד התורה הקדושה

הוא סוד גדול שכדי לומר זאת צריכים רוח הקודש, ומכאן לימדנו אביר יעקב הקדוש ע"ה שבהגשה זו צריך לגשת אל הקודש בלימוד התורה הקדושה, וצריך האדם להתבונן ולידע דאותיות התורה הם קודש קדשים למעלה וכל אות ואת נבראו ממנה כמה עולמות וכמה סודות באותיות התורה אשר אין כח באדם להשיג אחת מאלף מהם, וכמו שכתוב בזוהר הקדוש (אחרי עג).

ובעצם מקורם הינו בעולמות העליונים שלמעלה מהשגתנו, אך כשרצה המאציל העליון להאציל הנהגתו לעולם הזה בתחילה האצילים אור נעלם מאד שאין לו שום השגה והורידם מדרגה אחר מדרגה והלבשה אחר הלבשה עד שיכלו להתגלות בעולם הזה הגשמי, בתוך לבוש גשמי הנראה בעינינו האותיות בשם א' ב' וכו'. אך על האדם העוסק בתורה בקדושה וטהרה לדעת כי כשעוסק בתורה בקדושה

וְאֵת הָאֵלֶּף וְשִׁבְעֵי הַמָּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וְוִיִּים לְעַמּוּדִים וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם (לח כח). הקדוש ברוך הוא ברא את העולם בתורה הקדושה, וכל אות ואת ממנה היא קודש קדשים שמחזיקה את העולם, וכך היו אבותינו סופרים דורשים ומתבוננים על כל אות ותיבה למה באה ועל מה. כאן כשמשה רבינו ע"ה עושה דין וחשבון על כל מה שגבה למלאכת המשכן מה נעשה בהם, כתוב 'ואת האלף ושבע מאות וחמישה ושבעים עשה וויים לעמודים', שמספר זה עשה ווי תלייה על העמודים, ויש להבין מה סוד יש במספר זה.

כל מעשה המשכן ברוח הקודש ובמעשה ניסים ובוודאי רומז מה

הרי כל שנעשה במלאכה קדושה זו נעשה במעשה ניסים מעל הטבע מעל המקום ומעל הזמן, שבכלל כל הליכתם הייתה בדרך ניסית, כמו הענן שהיה מיישר הרים גבנונים וכשהיה גיא עמוק היה מגביה אותו, וזהו רק דבר אחד מנסי ניסים שנעשו לישראל בכל הדרך, מופתים גדולים שאין להם שיעור ולא תיאור. ובמעשה המשכן נראו ביותר אותם הנפלאות שמעל הטבע המקום והזמן, כמו הצורה שבה הטבילו את הפרוכת, וכן מצינו שמה רבינו ע"ה הקים את המשכן לבדו בעוד מאה אנשים לא יכלו לו להרימו, וכיוצא בזה ניסי ניסים ללא גבול. ובמקום לא טבעי שכזה לא יתכן שמספר זה הינו כפשוטו שכך יצא מספרו, אם כן עלינו להבין מה בא לומר מספר זה.

כמה שיתן אדם מתורתו עדיין לוקח הוא לעצמו

יא יז) 'ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו איתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך', מפרש רש"י: למה משה דומה באותה שעה, לנר שמונח על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום (ספרי בהעלותך צג). זהו הרמז ויקח ויתן שכל מה שאדם מלמד לחברו תורה ומצוות זוכה ומוסיפין לו ובוודאי שלא נחסר מאומה כעדות הכתוב ויקח שלוקח וזוכה לריבוי תורה.

ממנו נרות אחרים אינו מחסר מאורו, כך כח התורה, ככל שילמד מתורתו לאחרים אינו מחסר מאורו מאומה, ולא די שאינו מחסר, עוד נוסף עליו חכמה ובינה להבין ולדעת עוד תורה.

לכך במשה רבינו ע"ה שלימד את ישראל ונתן להם בעין טובה תורה וקדושה, נאמר 'ויקח' בעת שלכאורה הרי נתן את הלוחות לארון, עדיין נשארה כל התורה בידו, וכפי שעל הפסוק (במדבר

וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרֶץ וַיִּשֶׂם אֶת הַבְּדִים עַל הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת הַכִּפֹּרֶת עַל הָאָרֶץ מִלְמַעְלָה (מ כ). בכל דברי המשכן לא נאמר לשון זו 'ויקח' אלא רק 'ויתן' וכמו בהמשך הפסוק 'ויתן את הכפורת', מה באה ללמדנו תיבת 'ויקח'.

אלא לימוד גדול שנינו כאן, וכפי שכתב הרה"ק רבי חיים מקוסוב ע"ה בתורת חיים (ד"ה ויקח) ללמד על כח התורה שהוא כמדליק מנר לנר, שככל שיקחו וידליקו

לשוב בתשובה - ההכנה שתשרה שכינה במעשי ידינו

ישראל בתשובה יזכו לקבל את התורה בלב טהור, כי אפילו רשע גמור שהרהר בתשובה הרי הוא צדיק גמור.

כפי הטהרה מקודם זוכה להשראת השכינה

על ידי שחוזר בתשובה קודם עסק התורה זוכה להכרית את החיצונים העושיקים את הקדושה, ובזה פירש **בערוגת הנושם** (מצורע ד"ה זאת תהיה) את דברי הגמרא (מגילה לא:): כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר (יחזקאל כ כה) 'גם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם'. שקודם עסק התורה והמצוות יש לשוב בתשובה כדי שלא ילכו שפע המצוות לחיצונים ח"ו.

ועל זה תקנו לומר קודם קיום המצוות 'יהי נועם ה' אלקינו עלינו', שנזכה להשראת נועם ה' בעת המצוה, 'ומעשי ידינו כוננהו' שירצו לפניו מעשי ידינו, ולא יעשקו החיצונים את חלקנו, וכדברי רש"י: אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו וגו'.

ובזה יתבאר דברי הגמרא 'שונה בלא זמרה', 'זמרה' לשון הכרתה כמו 'זמיר עריצים' (ישעיה כה ה), והלומד תורה בלי להכרית את החיצונים המעכבים, וכן 'קורא בלא נעימה', שאינו זוכה להשראת נועם ה' על נפשו ועל תורתו, הרי תורתו בכלל 'חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם', כי מצוותיו אינם טובות ותורתו אין בה חיות, אחר שלא הקדים תשובה לפני התורה והמצוות.

מחסד ה' להקדים הכנה לפני כל מצוה

ולעולם צריך להקדים הכנה לפני כל מצוה ועבודת ה', לקדש עצמו להיות ראוי לעבודתו יתברך, ואין לתמוה מדוע יש צורך בהכנה מחדש לפני כל מצוה, ולא מספיק שייכין עצמו פעם אחת באופן שתהיה ההכנה קבועה בלבו, להיות מוכן בכל עת ובכל שעה לעבודת ה', כי זה עצמו חסד ה' על בריותיו להצריכנו לשוב ולהתכונן לפני כל מצוה ואיננו יכולים להסתפק בהכנתנו משכבר, ובכך זוכים אנו בכל זמן להוסיף עוז ותעצומות בעבודתו בהכנה ראויה ונכונה.

זהירות שלא להתאחר מלשוב בתשובה

ועל פי זה פירש הרה"ק **מנחם מענדל מלינסק ע"ה** את הפסוק (תהלים כז ב) 'שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת', 'קום' רמז למצוות עשה שנצרך לקום ולעשותם, ואילו 'שבת' רמז למצוות לא תעשה שמצוותם שב ואל תעשה, וזהו הרמז 'שוא לכם משכימי קום' שהם משכימים תחילה בעבודת 'קום ועשה טוב', ו'מאחרי שבת' שמאחרים את עבודת 'שב ואל תעשה רע', ואין עבודתם עולה יפה, כי יש לסור תחילה מן הרע קודם העסק בקיום מצוות עשה.

הקדמת התוכחה למשנה תורה

ודבר זה הוא עיקר גדול בעסק התורה והמצוות, שאין העבודה חשובה אלא כפי טהרת הלב והכנתו קודם גשת האדם אל הקודש, כי אם לא ישוב האדם בתשובה תחילה מוטב לו אם לא עסק בתורה. כמו שפירש בעל **מאור ושמש** (דברים ד"ה א"י אלה ה-ב') את הכתוב (דברים א ה) 'הואיל משה באר את התורה הזאת', וקשה הלא עדיין לא פתח לומר לפניו דברי תורה, וכל הענין כאן מדבר בתוכחות מוסר על עבירות שנכשלו בהם במדבר, ורק להלן בפרשת ואתחנן התחיל לחזור בפניהם על עשרת הדברות ושאר המצוות הנשנות להלן. אכן ביאור הדברים הוא, שנמנע משה מלשנות לפניו את התורה, שמא לא רהרו עדיין בתשובה ואין תורתם רצויה, ותחילה פתח להוכיחם על חטאייהם כיון ש'הואיל משה באר את התורה' ונצרך להשיבם בתשובה תחילה.

עיקר ההכנה על ידי חזרה בתשובה

וזהו שפירש **האור החיים הקדוש** על הכתוב (לעיל יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', 'ועתה' לשון תשובה, כי בבוא ה' לתת את תורתו לעם ישראל, ביקש שתהיה התורה שמורה בטהרתה, ולא תימסר לישראל בהיותם מלוכלכים בחטאים שקדמו להם, על כן הקדים כאן לשון תשובה, ועל ידי שיהרהרו

וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמַּלְאכָה וְהָיָה עֲשׂוֹ אֲתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּנֶגְדוֹ וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה (לט מג). כתב רש"י: 'ויברך אותם משה', אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו וגו' (תהלים צ יז). הלימוד העולה מכאן, שאף כאשר מכינים במעשה את כל הראוי למצוה, עדיין יש עוד מה כדי שתשרה השכינה במעשי ידינו.

נבאר יותר, מכלל ההכנה הראויה לעבודת ה', שיתבונן האדם במעשיו ויתן אל ליבו לתקן פגמי נפשו, כך לא יעבוד את ה' בהיות נפשו מטונפת בחטאים, ויקיים בעצמו 'סור מרע' תחילה ואחר יפנה להמשך הפסוק 'ועשה טוב', ועל זה אמר הכתוב (ירמיה ד ג) 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים' ופירש רש"י: הווי למידין מעובדי אדמה שנרים אותה בימי הקיץ להמית שרשי העשבים שלא תהא מעלה קוצים בעת הזרע בחורף, אף אתם הטיבו מעשיכם בטרם תבוא עליכם הרעה שלא תהא תפילתכם נמאסת כשתצעקו. 'ואל תזרעו אל קוצים', ואל תהי צעקתכם לפני מתוך הרשע כי אם מתוך תשובה, שלא תהיו דומים לזורע בלא ניר והיא נהפכת לקוצים, עכ"ל.

על ידי התשובה משיב כוחות הקדושה למקומם

וכן כתב **בספר הליקוטים לאריז"ל** (תהלים נ): 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי' (תהלים נ טז) וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלומד, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדושה, אלא אדרבה מוסיף כח בקליפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלהים וכו' מה לך לספר חוקי', כלומר שאתה מכניס דברי קדושה בתוך הקליפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא. וכשחוזר בתשובה, מוציא אותו הכח שנותן בתוך הקליפה ומכניסו בקדושה, ועל זה נאמר (איוב כ טו) 'חיל בלע ויקיאנו' וגו', ולזה נקראת 'תשובה' שתשוב דברי הקדושה למקומה, ושכרו כפול ומכופל שמכניע הקליפות בהוציאן את הקדושה מתוכה, ונותן כח אל הקדושה בהכניסו לתוכה, ובזה יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו:): זדונות נעשין לו כזכיות.

יצא לאור ע"י מכון אור ליהודים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור ליהודים
ניצוב ועימוד: שוקי קנר

